

T.C.
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
SAHNE SANATLARI ANA BİLİM DALI

MARINA CARR'IN KEDİLER BATAKLIĞI'NDA... OYUNUNUN
ÇAĞDAŞ BİR MEDEA YORUMU OLARAK İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Katya BAKIR

İSTANBUL 2023

T.C.
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
SAHNE SANATLARI ANA BİLİM DALI

MARINA CARR'IN KEDİLER BATAKLIĞI'NDA... OYUNUNUN
ÇAĞDAŞ BİR MEDEA YORUMU OLARAK İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Katya BAKIR

TEZ DANIŞMANI

DOÇ. ULUÇ ESEN

İSTANBUL 2023

T.C.
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

...../...../.....

YÜKSEK LİSANS TEZ ONAY FORMU

Program Adı:	LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ İLERİ OYUNCULUK (TÜRKÇE,TEZLİ)
Öğrencinin Adı Soyadı:	KATYA BAKIR
Tezin Adı:	MARINA CARR'IN KEDİLER BATAKLIĞI'NDA... OYUNUNUN ÇAĞDAŞ BİR MEDEA YORUMU OLARAK İNCELENMESİ
Tez Savunma Tarihi:	HAZİRAN 2023

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak gerekli şartları yerine getirmiş olduğu Lisansüstü Eğitim Enstitüsü tarafından onaylanmıştır.

Dr. Öğr. Üyesi Fatma Elif ÇETİN
Enstitü Müdürü

Bu Tez tarafımızca okunmuş, nitelik ve içerik açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak yeterli görülmüş ve kabul edilmiştir.

	Unvanı, Adı Soyadı	İmza
Tez Danışmanı:	Doç. Uluç ESEN	
2. Üye (Kurum İçi):	Dr. Bülent SEZGİN	
3. Üye(Kurum İçi):	Doç. Dr. Senem Cevher	

Bu tezdeki tüm bilgilerin akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak elde edildiğini ve sunulduğunu; ayrıca bu kuralların ve ilkelerin gerektirdiği şekilde, bu çalışmadan kaynaklanmayan bütün atıfları yaptığımı beyan ederim.

Ad, Soyad: Katya Bakır

İmza :

ÖZET

MARINA CARR'IN KEDİLER BATAKLIĞI'NDA... OYUNUNUN ÇAĞDAŞ BİR MEDEA YORUMU OLARAK İNCELENMESİ

Bakır, Katya

İleri Oyunculuk Yüksek Lisans Programı

Tez Danışmanı: Doç. Uluç ESEN

Haziran 2023, 46 sayfa

Bu tez çalışması, çağdaş bir Medea yorumu olan Kediler Bataklığı'nda... oyunundaki Feminist ve travmatik unsurları araştırmaktadır. Feminizm ve Feminist tiyatro araştırması yapıp, Medea ve Kediler Bataklığı'nda... oyunları içerisindeki Feminist unsurlar saptanmıştır. Oyunda travmalara yer verildiğinden psikanalitik kuramlar hakkında literatür taraması yapılmıştır. Kediler Bataklığı'ndaki simgeler, sürreal varlıklar incelenerek oyun dramaturjisi yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Feminizm, Travmalar, Anne-Çocuk ilişkisi, Medea, Kediler Bataklığı'nda

ABSTRACT

EXAMINING MARINA CARR'S 'BY THE BOG OF CATS...' AS A CONTEMPORARY INTERPRETATION OF MEDEA

Bakır, Katya

Master's Program in Advance Acting

Thesis Advisor: Assoc. Prof. Uluç Esen

June 2023, 46 pages

This thesis investigates the feminist and traumatic elements present in 'By the Bog of Cats...', a contemporary interpretation of the Medea myth. Through a study of feminism and feminist theater, the feminist themes within Medea and By the Bog of Cats... are identified. As the play deals with themes of trauma, a literature review is conducted on psychoanalytic theories. The symbols and surreal entities in By the Bog of Cats... are analyzed to understand the play's dramaturgy.

Keywords: Feminism, Trauma, Mother-Child Relationship, Medea, By the Bog of Cats

TEŞEKKÜR

Bu tez alıŐmasının planlanmasında, ilerletilmesinde ve oluşumunda bilgi ve deneyimlerinden faydalandığım, her adımda büyük bir ilham kaynağı olan, değerlendirme ve yapıcı geribildirimleriyle tez çalıŐmamı geliŐtirmemi sağlayan danıŐman hocam Sayın Doç. Uluç ESEN'e, oyunculuk eğitimim boyunca sağladıkları rehberlik, tutkulu ve özverili eğitim anlayıŐları için BAU İleri Oyunculuk Yüksek Lisans Bölümü eğitmenlerine teŐekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

ETİK BEYAN	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
TEŞEKKÜR	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
Bölüm 1: Giriş	1
Bölüm 2: Marina Carr Hayatı ve Eserleri	4
2.1 Marina Carr'ın Kediler Bataklığı'nda Adli Oyunun Konusu	6
Bölüm 3: Kediler Bataklığı'nda Oyununun Dramaturjik İncelenmesi.....	15
3.1 Metin Çözümlemesi	15
3.1.1 Verili Durumlar	15
3.1.2 Simgeler	18
3.1.3 Gerçeküstçülük	21
Bölüm 4: Kediler Bataklığı'nda Oyunundaki Feminist Unsurlar	23
4.1 Feminizm ve Feminizm Akımları	23
4.1.1 Feminist Tiyatro	28
4.2 Medea ve Kediler Bataklığı'ndaki Feminizm Unsurları	30
Bölüm 5: Kediler Bataklığı'nda Oyunundaki Travmatik Unsurlar	31
5.1 Anne-Çocuk İlişisine Freudyen ve Lacanyen Bakış açıları.....	31
5.1.1 Kediler Bataklığı'ndaki Anne-Çocuk İlişkisi.....	37
Bölüm 6: Kediler Bataklığı'nda Oyununun Sahnelenmesi.....	40
Bölüm 7: Sonuç	44
KAYNAKÇA	47

Bölüm 1

Giriş

20. yüzyılın başından itibaren ortaya çıkan çağdaş tiyatro, geleneksel tiyatro anlayışına ve tiyatroyla ilgili kurallara karşı çıkarak, çağının değişimlerine uyum sağlayan tiyatro anlayışlarını ifade etmektedir. Çağdaş tiyatro, geleneksel tiyatronun kalıplarını ve sınırlarını yıkan, deneysel ve yenilikçi bir yaklaşıma dayanan bir tiyatrodur. Bu hareket, toplumsal, politik ve kültürel değişimlere cevap vermek amacıyla ortaya çıkmış ve tiyatronun sınırlarını genişletmiştir. Çağdaş tiyatro, geleneksel tiyatronun kurallarını sorgulayarak yeni anlatım teknikleri, görsel efektler ve performans biçimleriyle sahne sanatlarının sınırlarını zorlamaktadır. Çağdaş tiyatro, farklı sanatsal akımlardan ve tiyatro disiplinlerinden etkilenmiştir. Bunlar arasında avangart, postmodernizm, deneysel tiyatro, fiziksel tiyatro ve politik tiyatroyu örnek olarak verebiliriz.

Bu disiplinler, geleneksel tiyatroya meydan okuyarak, yeni formlar, anlatım teknikleri ve performans biçimleri geliştirmiştir. Dışavurumcu tiyatro, gerçeküstü tiyatro, epik tiyatro ve absürt tiyatro, çağdaş tiyatronun ilham verici örneklerinden birer parıttır. Sürrealist düşüncenin etkisi altında şekillenen gerçeküstü tiyatro, rüyaların, bilinçaltının ve metaforların gücünü kullanarak, olağandışı sahnelemeler, kurgusal karakterler ve karmaşık anlatılarla hayalperest bir atmosfer oluşturur. Gerçeküstü tiyatro, gerçeklik ile hayal arasında ince bir çizgide gezinerek, izleyicinin alışılmışın dışına çıkarak düşünmesini, sorgulamasını ve duygusal bir deneyim yaşamasını amaçlar. Carr'ın oyunlarında mitsel, mistik veya gerçeküstü bir atmosfer yaratılmaktadır. Bu sebeple Gerçeküstücülük akımı literatür taramasına katılarak bu çalışmada yer almaktadır.

Çağdaş uyarlamalar, Antik Yunan tiyatrosunun kültürel ve tarihsel mirasını canlı tutarken, aynı zamanda çağdaş izleyicileri etkilemeyi hedefler. Bu uyarlamalar, zamanın geçmesine rağmen insan doğasının ve insan ilişkilerinin temel sorunlarının değişmediğini gösterir. Antik Yunan tiyatrosuyla bağlantı kurmak, çağdaş toplumun anlam arayışına ve insan deneyimlerinin derinliklerine bir pencere açar.

Marina Carr'ın Kediler Bataklığı'nda oyununda, çağdaş tiyatro perspektifinden bakıldığında, 20. yüzyılın sancılarını ustalıkla kavrayan ve Medea'nın günümüze taşınmış bir derinliğiyle karşımıza çıkan bir esere adım atarız. Carr'ın tüm oyunlarındaki ana izlek, kadına yüklenen yapay toplumsal cinsiyet ve kimlik rolleri, toplumsal kimlik ve sınıf ayrımcılığı, kadının güç odakları tarafından ötekileştirilmesi ve erkek egemen sistemde verdiği varoluş mücadelesi olduğundan ataerkil toplumun kadınlar üzerindeki yıllar boyunca değişmeyen etkisi bu çalışmada incelenmiştir.

Bu bağlamda dikkat çektiği feminist perspektifler ve cinsiyet rolleriyle ilgili konular bu çalışmada yer almaktadır. Medea ise Antik Yunan toplumunun kadınlarından beklenen cinsiyet rollerine meydan okuyan bir portre sunar. Kadın gücü, cinsiyet rolleri ve kadının toplumdaki yerine ilişkin önemli feminist temalar içerdiği kabul edilir. Bu nedenle feminizmle ilişkilendirilen önemli bir tiyatro eseri olarak kabul edilmektedir ve bu çalışmada incelenmiştir.

Kediler Bataklığı'nda, psikanalizin temel prensiplerini keşfetmek için farklı karakterlerin zihinlerine derinlemesine nüfuz eder. Oyun, Freudyen psikanalizin temel yapı taşları olan bilinçdışı, id, ego ve süperegö gibi kavramları kullanarak karakterlerin içsel savaşlarını ve zayıflıklarını yansıtır. Bu oyunda, karakterlerin çatışmaları, bastırılmış arzuları ve kişiliklerinin karmaşıklığı, psikanalitik durumları keşfetmek için zengin bir malzeme sunar. Kediler, bataklıklar ve diğer sembolik unsurlar, karakterlerin iç dünyalarının karmaşıklığını ve bilinçdışı düşüncelerinin derinliklerini yansıtır. Bu metaforlar, seyircilerin olayların ötesine geçerek karakterlerin içsel dünyasına daha iyi anlam kazandırmalarına yardımcı olduğu söylenebilmektedir. Oyunda geçen anne-çocuk ilişkisi ağırlığından dolayı bu çalışmada Elektra ve Oedipus komplekslerine yer verilmiştir. Ayrıca Lacan'ın *Objet petit a*, *das Ding* ve *fallus* kavramları arasındaki ilişki incelenip travma olgusu ile ilgili literatür araştırması yapılmıştır.

Marina Carr oyunları üzerine yazılan tezler incelendiğinde oyunlarındaki travma olgusu, şiddet dolu anneleri, bölünmüş kişilik temsilleri incelenen ana başlıklar arasındadır. Hasret Sarı "Travma Geçirmiş Mit Anneleri: Marina Carr'ın Ariel (2002), Phaedra Backwards (2011) ve Hecuba (2015) Oyunlarında Travma ve Mitleştirme Uyumu" adlı tezde "Marina Carr'ın Ariel, Phaedra Backwards ve Hecuba

oyunlarındaki anne karakterlerin travmatik olaylara olan tepkilerini hem travma kuramı bağlamında hem de tematik olarak inceleyerek mitolojinin yeniden yazımının tarih ve travma ile edebi açıdan ilişkisini ön plana çıkarmayı hedeflemektedir.” (Sarı, 2022, s. iv). Merve Hançer İngiltere’nin sömürgeciliği sonrası sosyal kurumların baskısı altında kalan ve bunun sonucu kimliklerini sosyal ve öz kimlik olarak ikiye ayırarak toplumda kabul görmeyi amaçlayan İrlanda halkının Brian Friel’in Philadelphia, Here I Come!, Frank McGuinness’in Observe the Sons of Ulster Marching Towards the Somme ve Marina Carr’ın Woman and Scarecrow adlı oyunları özelinde İrlanda toplumundaki tabulaşmış aile, milliyetçilik, cinsiyet ve sosyal sınıf konularını ele alarak, bu oyunlardaki üç ana karakterin kişilik bölünmelerini Gilles Deleuze ve Felix Guattari’nin şizoanaliz kuramı açısından incelemiştir (Hançer, 2022, s. v). Travmalardan yola çıkılarak yazılan bir diğer tez ise Sena Baltaoğlu’nun “Bellek, İrlandalılık ve spektralite: Marina Carr’ın The Mai, Portia Coughlan, by The Bog of Cats... oyunlarında travmaya hontolojik bir yaklaşım”dır. Onur Karaköse’nin “Çağdaş İngiliz Tiyatrosu’nda eşiksel ötekinin özneleştirilmesi: Sarah Kane’in Cleansed, Anthony Neilson’ın The Wonderful World of Dissocia ve Marina Carr’ın Portia Coughlan başlıklı oyunları” adlı çalışmasında eşiksel kadın karakterler incelenmiş ve Foucaultcu perspektiften özneleştirme sorunu araştırılmıştır. Buket Aktaş ise Marina Carr’ın oyunlarını postmodern teoriler ışığında incelemiştir.

Kediler Bataklığı’nda engin metninin, derin bir Antik Yunan metniyle kıyaslanarak derinlikli bir analize tabi tutulması mümkün olsa da bu çalışmada bu tür bir incelemeye yer verilmemiştir. Aynı zamanda bir uyarlama eseri olması sebebiyle, uyarlamalar açısından da ayrıntılı bir inceleme yapılabilirdi; ancak bu konuda başka çalışmaların var olması sebebiyle, bu çalışmada böyle bir konuya değinilmemiştir. Travmalar, anne-çocuk ilişkisi, feminizm unsurları bu çalışmadaki ana unsurlar olmuştur. Bu unsurlar çerçevesinde dramaturji çalışması yapılmıştır.

Bölüm 2

Marina Carr Hayatı ve Eserleri

Çağdaş İrlanda yazarlarından olan Marina Carr, 1964'te İrlanda'nın Midlands bölgesinde edebiyatçı bir ailede doğup büyümüştür. Babası tiyatro yazarı annesi ise bir şair olan Marina Carr Dublin Üniversitesi'nde İngiliz edebiyatı ve felsefe okumuş ve daha sonra aynı okulda Yüksek Lisans ve doktora derecelerini almıştır. Amerika ve İrlanda'nın çeşitli üniversitelerinde ders vermiştir. Abbey Tiyatrosu'nda, Dublin Trinity College ve Princeton Üniversitesi'nde konuk yazarlık yapmıştır. 2003 yılında, İrlanda çalışmaları profesörü olarak Villanova Üniversitesi'nde görev yaptı. Marina Carr, genellikle İrlanda köylerindeki ev yaşamını konu alan şiirsel oyunlarıyla birçok ödül kazandı ve dünyanın çeşitli yerlerinde sahnelendi¹. Marina Carr'ın oyunları Fransızca, Portekizce ve Almanca gibi pek çok dile çevrilmiş ve sahnelenmiştir.

Marina Carr 30'a yakın oyun yazmıştır ve 1990'larda yazdığı Kediler Bataklığı'nda, Portia Coughlan ve Mai üçlemesiyle ün kazanmaya başlamıştır. Yoğun ve genellikle karanlık oyunlar yazan Marina Carr sık sık insanlık trajedisi hakkında yazıyor ve çalışmaları genellikle klasik metinlerden ilham alıyor². "Carr'ın tüm oyunlarındaki ana izlek, kadına yüklenen yapay toplumsal cinsiyet ve kimlik rolleri, toplumsal kimlik ve sınıf ayrımcılığı, kadının güç odakları tarafından ötekileştirilmesi ve erkek egemen sistemde verdiği varoluş mücadelesi bağlamında ele alınan kadın öyküleridir" (Carr, 2016, s. 6).

Marina Carr'ın Kediler Bataklığı'nda, Portia Coughlan ve Mai üçlemesinde ortak temalara rastlamak mümkündür. Carr, "İrlanda'daki geleneksel annelik algısına ve mükemmeliyetçi özelliklerine farklı tür ve yoğunlukta görülen şiddet aracılığıyla meydan okudukları fikrini savunur." (Vural, 2015). "Ana karakterin geçmişle olan bağını simgeleyen ruhlar ve hayaletler gerçekçi mekân (yaşam) ile ruhsal/mistik mekân (ölüm) arasındaki eşikte duran ne oraya ne buraya ait olan kadın karakterin sıkışık kalmışlığını gösterirken, bir yandan da onun bilinçaltını yüzeye taşıyan

¹ <https://www.faber.co.uk/author/marina-carr/>

² <https://www.gradesaver.com/author/marina-carr>

simgesel karakterlerdir.” (Carr, 2016, ss. 7). ‘Portia Coughlan’ adlı oyun, İrlanda'nın kırsal kesiminde geçen bir trajedi hikayesini anlatmaktadır.

On beş yıl önce kaybettiği ikiz kardeşinin hâlâ yasını tutan, ondan ayrıldığı andan itibaren yaşa yan bir ölüye dönen, aile içinde söylen(e)meyeni söyleyerek zincirlerini kırmak ve özgürlüğüne kavuşmak isteyen Portia Coughlan'ın Belmont Nehri kenarında geçen karanlık, boğucu, grotesk, bir o kadar da hüznü yaşama, yaşamaya direniş ve ölüm öyküsüdür. (Carr, 2016, ss. 10-11)

Genç yaşta kaybettiği ikiz kardeşi Gabriel'in hayaletiyle sürekli bir bağlantı halindedir ve onun ölümünü kabullenememektedir. Oyun, Portia'nın iç dünyasına odaklanarak, yaşadığı acıları, kaygıları ve çaresizliği anlatmaktadır.

Oyun, Portia'nın hayatındaki çekişmeleri, ailesinin karmaşık ilişkilerini ve kırsal kesimin yozlaşmasını eleştirmektedir. Portia, annesi tarafından suçlanmaktadır ve kardeşinin ölümünü kabullenememektedir. Gabriel'in hayaletiyle sürekli bir bağlantı halinde olması, onun hayatını ve zihnini altüst eder. Portia, iç dünyasındaki karmaşayla mücadele ederken, İrlanda'nın kırsal kesimindeki geleneklerin ve ahlaki değerlerin çürümesiyle yüzleşmektedir.

‘Mai’ adlı oyun ise, bir ailenin trajik hikayesini anlatmaktadır. Oyun, ailenin en büyük kızı olan Mai'nin hayatını merkezine alır. Mai, bir çiftçinin karısıdır ve kocasının ölümünden sonra ailesini bir arada tutmaya çalışır. Ancak ailenin diğer üyeleri arasındaki çekişmeler, onun çabalarını sabote etmektedir.

Oyun, İrlanda kültüründe kadınların rolünü ve toplumda ezilen kesimlerin sorunlarını ele alır. Mai, ‘kadın’ olmanın getirdiği zorluklarla ve ailesinin çekişmeleriyle mücadele eder. Oyun, aynı zamanda İrlanda'nın tarihsel geçmişine de göndermeler yapar ve ülkenin bağımsızlık mücadelesinden sonra yaşanan toplumsal değişimleri eleştirir.

Marina Carr'ın oyunları sayısız ödül aldı. Mai, Dublin Tiyatro Festivali En İyi Yeni İrlanda Oyunu ve Portia Coughlan 19. Susan Smith Blackburn Ödülü'nü kazandı. Diğer ödüller arasında İrlanda Times Playwright, Amerikan Sanat ve Edebiyat Akademisi'nden E. M. Forster ve Amerikan / İrlanda Fonu ödülleri bulunmaktadır (Doyle, 2023).

2.1 Kediler Bataklığı'nda Oyununun Konusu

Oyun Marina Carr tarafından 1998 yılında yazılmıştır ve yazıldığı günün toplumuna uyarlanmış olmasından oyunun da o tarihte geçtiği söylenebilir. Gülşen Sayın (2016, 10) Kediler Bataklığı'nda... oyununu aşağıdaki gibi kısaca özetlemiştir:

Kediler Bataklığı'nda... Euripides'in Medea oyununun günümüz İrlanda toplumuna uyarlanmış halidir. Ana karakter Hester Swane, aynı Medea gibi, bir süreliğine sevdiği erkeğin arzu nesnesi olduktan ve ondan bir kız çocuğu doğurduktan sonra ait olduğu toplumsal sınıf küçümsenerek dışlanmış, ötekileştirilmiş, varlıklı ve güçlü başka bir kadın için bir kenara fırlatılıp atılmakla kalmayıp yaşadığı yeri terk etmeye zorlanmıştır (Carr, 2016, ss. 10-11).

Oyunun ana karakterlerinden olan Hester Swane 40 yaşında ve eski kocası Carthage Kilbride ise 30 yaşındadır ve 7 yaşında Josie adında bir kızları vardır. Carthage Kilbride'in yeniden evlenmek istediği kişi ise çiftlik sahibi, zengin Xavier Cassidy'nin kızı 20 yaşındaki Caroline Cassidy'dir. Diğer bir karakter olan Bayan Kilbride ise Carthage'in annesi ve altmışlı yaşlarındadır. Hester'ı sürekli küçümsemektedir çünkü Hester "tamirci" sınıfına ait ve ayrıca bir yandan da kendi büyükbabasının çingene olduğu gerçeğini saklamaya çalışmaktadır. Açgözlü ve sürekli olarak sosyal sınıf ve para konularına odaklanan bir kadındır.

Oyunda Rehber Ruh olarak adlandırılan hayaletimsi bir figür bulunmaktadır. Genç, yakışıklı ve takım elbiseli olarak betimlenmiştir. Rehber Ruh, Hester'ın kişiliğinin ve düşüncelerinin ortaya çıkmasında önemli bir role sahiptir. Hester'dan başka kimsenin göremediği bu karakter, hayali öğelerle ve zihinsel karmaşalarla çevrelenmiş hayatının ve onun gerçek hayatla bağlantısının kopup ölüme yaklaştırdığının göstergesidir. Tüm bunları Hester'ın "Belki de bütün bu olup bitenden sonra gelmeyeceksin, belki de seni sadece hayal etmiştim." (Carr, 2016, s. 72) diye Rehber Ruh'u sorguladığı cümleden anlayabiliriz. Buradaki Rehber Ruh, Medea'daki Aegeas ile özdeşleştirilebilir. Her iki oyunda da oyunun sonuyla ilgili mesajları verirler.

Aegeas: Bütün kalbimle sana yardımcı olmak isterim, birçok nedenden dolayı, kadın. Önce tanrılar öyle buyurduğu, sonra da çocuk sahibi olmama yardım edeceğin için, özellikle bunun için.

Şöyle yapacağız! Ülkeme gelirsen, törenin emrettiği gibi seni koruyacağım.

Ama sunu açıklığa kavuşturmak isterim, yardımcı olamam buradan ayrılman konusunda.

Ülkeme tek başına gelmeyi başarabilirsen, korurum seni, kimselere teslim etmem.

Kendi olanaklarınla yola çıkacaksın buradan, işe karışarak gücendirmek istemem dostlarımı.

Medea: Uygunudur! Ama sözlerini yeminle bağlarsan güzel bir güvence olur benim için.

(....)

Aegeas: Toprak Ana, Güneş'in parlak ışığı ve bütün tanrılar adına bu söylediklerine sadık kalacağıma yemin ediyorum (Euripides, 2017, ss. 28-29).

Kedi Kadın karakteri ise Yunan mitlerinden kör kâhin Teiresias'ı en yakından yansıtan garip bir mistik figürdür. Bu karakter, oyundaki doğaüstü olaylar ile gerçek hayat arasındaki bağlantı noktasıdır (Güzel, 2017, s. 75). Monica Murray Hester Swane'in Kediler Bataklığı'ndaki altmış yaşındaki komşusudur. Hester'ı Caroline ile Carthage arasındaki evliliği kabul etmesi için ikna etmeye, Carthage ve yeni gelininin oraya taşınabilmesi için bataklığındaki evini terk etmeye ikna etmeye çalışmaktadır. Joseph Swane ise Hester'ın genç yaşta ölen kardeşinin ruhudur. Hester'ın onu neden öldürdüğünü öğrenmek için Kediler Bataklığına döner. Joseph, Hester'ın ondan sadece para çalmaya çalıştığına inanmaktadır fakat bir sohbetlerinde Hester'ın Joseph'in annesiyle olan ilişkisini kıskandığını anlamaktayız.

Kediler Bataklığı'ndanın üç perdelik yapısı, Carthage ve Caroline'ın düğününü merkeze alarak ilerliyor. İlk perde karakterleri ve çatışmaları belirleyen bir başlangıç,

ikinci perde Hester tarafından bozulan Carthage ve Caroline'ın düğününü anlatıyor. Son perde ise korkunç eylemle sonuçlanan dramatik sonu göstermektedir.

Oyunun birinci perdesi 6 sahneden oluşmaktadır. Birinci sahne şafak vakti Hester Swane'in elinde siyah bir kuğunun cesedini sürüklemesiyle başlar. Bir Rehber Ruh, Hester'ı izlemektedir. Rehber Ruh'un oyunda taşıdığı anlamlar ve yüklendiği görevler çok yönlüdür. Ortaya çıkışıyla birlikte oyunun esrarengiz bir boyuta taşınmasını sağlar. Rehber Ruh Hester Swane adında bir kadının ruhu için burada olduğunu söyler ve karşısındakinin Hester olduğunu öğrenince şaşırır. Erken davrandığını, zamanlama hatası olduğunu, şafakla gün batımını karıştırdığını ve daha sonra tekrar geleceğini söyleyip sahneyi terk eder.

Rehber Ruh: Hester Swane adında bir kadının ruhu için buradayım.

Hester: Hester Swane benim.

Rehber Ruh: Olamaz. Sen ölü değilsin ki.

(...)

Rehber Ruh: Erken davranmışım. Zamanlama hatası. Şafakla günbatımını karıştırmışım çok özür dilerim (Carr, 2016, s. 17).

Komşusu Monica sahneye gelir ve Hester'ın buraları terk etmesi gerektiğinden, Hester'ın hayatına yeniden çeki düzen vermesinden bahseder. Hester'ı, Hester'ın eski sevgilisi Carthage ile çok daha genç gelini Caroline Cassidy arasındaki yaklaşan evliliği kabul etmesi için ikna etmeye çalışır. Bu evlilik üzerine Carthage, Caroline Cassidy'nin babasının çiftliğini miras alacaktır. Hester, buraları asla terk etmeyeceğini, Carthage Kilbride ile aralarında çok özel bir bağ olduğundan bahseder. Daha sonra Kara Kuğu'yu gömmek üzere sahneden çıkar.

İkinci sahne Josie ve Bayan Kilbride arasında geçmektedir. Josie çıplak ayaklarıyla şarkı söyleyerek karları tekmelemektedir. Bu sahnede Bayan Kilbride'in kaba, Hester'ı ve torununu sevmeyen bir kadın olduğu anlaşılmaktadır.

Bayan Kilbride: Günaydın, yüzünü şeytan göresice çingenenin kızı.

Josie: Sana da günaydın, yüzünü şeytan göresice babaannem.

Bayan Kilbride: Sana babaanne deme bana dedim.

Josie: Babaanne... annemi gördün mü?

Bayan Kilbride: Evet, canım... yarım saat önce gördüm... süpürgesine binmiş vııştt diye geçti yanımdan (Carr, 2016, s. 21).

Üçüncü sahnede Hester kuğu için bir mezar kazarken Kedi Kadın sahneye gelmektedir. Kedi Kadın, 50'lilerinin sonunda, kirden siyahlaşmış derisi ve yerlere kadar sürünen kürküyle kediyi andıran kör bir kadındır. Bu kadın gaipten haberler veren, ölümler ve canlılar arasında bağ kuran, bataklığın kasvetli havasını tam olarak yansıtan bir karakterdir. Kulübede tek başına yaşayan, fare yiyerek beslenen Kedi Kadın Hester'ı doğduğundan beri tanıyan ve Hester'ın kara kuğuyla olan bağlantısını anlatan karakterdir. Anlatılana göre, Hester'ın annesi Josie Swane, Hester'ı doğduğu gibi siyah kuğunun kanatları arasına koymuş ve ikisinin kaderinin aynı olduğunu, Hester'ın hayatının o kuğunun ölümüyle sonlanacağını söylemiştir. Bunu şu kısımdan anlamamız mümkündür.

“Senin yerinde olsaydım Josie Swane'i bu kadar özlemezdim. Doğduğun gece seni aldı Kara Kuğu'nun yuvasına götürdü, demin şuraya gömdüğün kuğunun ve seni onun yanına yatırdı. Bu karda kışta, bu soğukta neden böyle bir şey yaptığımı sorduğumda bana ne dese beğenirsin, 'Swane, kuğu demek'. 'Tamam da' dedim ben, 'çocuk zatürreden ölecek'.

‘Bu çocuk,’ dedi Josie Swane, ‘bu Kara Kuğu yaşadığı sürece yaşayacak, ne bir gün fazla ne bir gün eksik’.

Ondan sonraki üç gece seni Kara Kuğu'nun yuvasında bırakıp gitti, her seferinde seni oradan alıp evime getirdim ve sabah o gelmeden götürüp bıraktım oraya. Ona kızmaya başladığım zamanlardı.” (Carr, 2016, ss. 25-26).

Bu konuşmadan sonra Hester'ın 7 yaşında terk edildiğini ve o günden beri annesi Josie'yi kediler bataklığında beklediğini anlamaktayız. Kedi Kadın, Hester'ı artık annesini beklememeye teşvik etmekte ve buradan gitmesi için ısrar eder. Hiçbir zaman yanılmadığını ne dediyse gerçekleştiği ısrarla vurgular.

Kedi Kadın: Lanetlere aldırma. Lanetler, gücünü sen izin verirsen gösterirler. Tekrar söylüyorum Hester, git buradan. Hiç yanıldığımı gördün mü? Tek çocuğun olacak ve kız olacak dedim, oldu. Gününü ve saatini bile önceden söyledim sana. Söylemedim mi?

Hester: Evet söyledin.

Kedi Kadın: Carthage Kilbride'in sana uygun olmadığını, kişiliksiz biri olduğunu da söylemiştim sana. Dinlemedin. Monica Murray'a de o gece oğlunun arabayla şehre inmesine engel ol demiştim. Dinlemedi. Hani nerede şimdi oğlu? Mezarında. Yalvardım o gece ona, ama o benim üzerime bir çaydanlık dolusu sıcak su dökmeye kalktı. Belki de oğlunun ölmesini istemişti. Daha fazla konuşmayacağım. Yaşlı Xavier Cassidy'ye karısını tedavi etsin diye otlar verdim. O ne yaptı? Otları tuvalete atıp karısını özel hastanede fiyakalı bir doktora götürdü. Götürdü de ne oldu? Öyle güzel tedavi ettiler ki meşe ağacından yapılmış altın kakmalı tabutu içinde, derisi yüzülmüş de pişmeye hazır tavuk gibi döndü kadın. Belki o da karısının ölmesini istemişti. Çok insan var böyle. Sevdiklerini gömdükten sonra da arpacık kumrusu gibi düşüncelere dalarlar. İşte gerçek bu, Hester Swane. Şimdi gidiyorum ve Kedi Kadın söylemediydi deme. Hemen git buralardan, yoksa asla gidemeyeceksin.

Hester: Kalıyorum (Carr, 2016, s. 21).

Tüm bu ısrarlara rağmen Hester Kediler Bataklığından ayrılmayı reddeder.

Dördüncü sahnede Hester ve Carthage'nin 7 yaşındaki kızı Josie büyükannesi Bayan Kilbride ile kart oynamaktadır ve Carthage'in yaklaşan düğününü tartışmaktadırlar. Bayan Kilbride torununa kart oyununda hileler yapmaktadır. Servet eksikliği ve aşağılık "tamirci" kanı nedeniyle Hester hakkında aşağılayıcı konuşmaktadır. Bayan Kilbride çok hırslı, torununu sevmeyen ve aşağılayan, güç takıntılı bir kadındır. Bu durumu torunuyla oynadığı esnada şu cümlelerinden kolayca anlayabiliyoruz;

Bayan Kilbride: Çünkü annen senden de kalın kafalı Kalın kafalı, inatçı, aksi, kötü niyetli ve tehlikeli. Ağlayacak mısın yoksa yavru kedicik? Hele bir ağla da

göreyim! Güçlü olman lazım, çocuk, kaç yaşındasın sen şimdi? Kaç yaşındasın dedim sana?

Josie: Yedi.

Bayan Kilbride: Yedi yaşındasın. Ben senin yaşındayken bir ev dolusu erkeğe akşam yemeği hazırlıyor, günde on iki saat pancar soyuyor, inekleri doğurtuyor, mısır topluyor, harman kaldırıyor, davar güdüyordum.

Sen ise eşekte bir oyun bile kazanamıyorsun. Dik otur, yoksa kamburun çıkacak. Deveye benzeyeceksin ve sen yürürken herkes, 'Bakın hörgüçlü Josie Kilbride geliyor,' diyecek. Bunu istemezsin herhalde. Cevap ver bana.

Josie: Elbette istemem, babaanne.

Bayan Kilbride: Ne dedim ben sana? Bana babaanne deme demedim mi?

Josie: (İnatla) Babaanne.

Bayan Kilbride: (Vuracak gibi ona uzan) Büyükanne diyeceksin! Söyle bakalım! (Carr, 2016, s. 28).

Beşinci sahnede Caroline Cassidy, Hester'ı gelinliğiyle ziyaret etmektedir ve Hester'ı Carthage ile olacak evliliğine engel olmamasına ve Hester'ın daha önce Carthage'a devrettiği bataklıktaki evi terk etmesine izin vermesi için ikna etmeye çalışır. Hester, Caroline'ı küçümser ve ona kendisinin bir zamanlar bakıcısı olduğunu hatırlatır. Hester, Carthage konusunda Caroline'a meydan okur ve şunu iddia eder: "Carthage Kilbride benim, sadece benim. On altı yaşından beri benim. Onu benden alabileceğini sanıyorsan yanılıyorsun... Şimdi defol git, gözüm görmesin seni." (Carr, 2016, s. 34).

Caroline'ın ziyaretinin ardından Carthage, Hester'ı damatlık kıyafetleriyle ziyaret eder ve onu evi terk etmesi için ikna etmeye çalışır. Hester, ona ilk arazisini onun parasıyla satın aldığını hatırlatır ve onu, kızını birkaç dönüm arazi uğruna satmakla suçlar. Birbirlerini çocukları Josie göstermemekle tehdit ederler. Daha sonra Caroline'ın babası olan Xavier Cassidy Hester'ı ziyaret eder ve gitmesi için ısrar eder.

Hester ise annesinin ona öğrettiği gibi çok farklı bir hayat yaşamak istediğinden söz eder. Bunun üzerine Xavier, Hester'ın annesiyle ilgili geçmiş olaylardan bahseder.

Xavier: Annen. Annen sana öğretse öğretse bıçak kullanmayı öğretmiştir, Swane. Annenle ilgili sana bir iki şey söyleyeyim. Onu yıldızlı gecelerde Bataklık kenarında eski karavanının dışında görürdüm hep, yarı çıplak, yıldızlara karşı daha önce hiç duymadığım bir dilde şarkı mırıldanırdı. Buradan gittiğinde hepimiz rahat bir nefes aldık.

...

Xavier: Evet ya, merhamet, sende asla olmayan duygu. Pek çok şeyi hatırladığımı söylüyorsun. O zaman belki şunu da hatırlarsın Karavana getirdiğim yiyecekler ve para sen açlıktan ölmeyesin diyeydi. Bazen karavanın oraya gelir bakardım, annen hiç ortalarda olmazdı. Ona içki ısmarlayan herkesle gider, günlerce geri dönmezdi. Orada burada sürter, barlarda kavgaya karışırdı. Bir keresinde yanındaki adama bakan bir kadının burnunu kırmıştı, hatta uçurmuştu. Seni de giderken karavanın kapısına zincirlerdi. Şanslıysan sadece altını kirletirdin. Çoğu zaman... (Carr, 2016, s. 43).

Hester ziyaretçilerin hepsini dinlemeyi reddeder ve annesi onun için dönene kadar Kediler Bataklığı'nda kalması konusunda ısrar eder.

İkinci perde hem gerçek kişiler hem de hayaletler olmak üzere çeşitli kişiler tarafından bozulan Caroline Cassidy ve Carthage Kilbride'mn evliliğini anlatmaktadır. Sahne Xavier Cassidy'nin evinde başlar. Düğün için bir masa hazırlanmış ve orkestra da müzik için hazırlanmaktadır. Kedi Kadın içkisi içerken Joseph Swane'nin ruhu gelir ve Hester'ın kardeşi olduğunu öğrenir. Joseph tekrar insanlar arasına dönmek ve yaşamak istediğinden bahseder. Bunun mümkün olmayacağını söyleyen Kedi Kadın onu Hester'a götürür. Caroline ve Carthage içinde buldukları bu karmaşık durum üzerine tartışmaktadır. Caroline bu evlilik konusunda emin değildir. Carthage ve Hester arasında özel bir bağ olduğundan, ilerde Carthage'mn kendi hakkında da bu şekilde konuşacağını vurgular. Bu sırada Bayan Kilbride gelini andıran bir elbiseyle içeri girer ve oğluya gelin damat gibi poz vererek fotoğraf çektirtir. Sadece kendi kıyafetlerinden kendi mutluluğundan bahseden Bayan Kilbride narsist bir karakter

olabileceği anlaşılabilir. Düğüne memur Peder Willow ve Kedi Kadın kolkola gelirler ve birlikte tatile gitmekten bahsederler. Xavier Cassidy bir düğün konuşması yapar ve bu sırada Bayan Kilbride da oğlu hakkında kendi konuşmasını yapmak için gelinin babasının kadeh kaldırmasını yarıda keser. Carthage gibi bir oğula sahip olduğu için ne kadar şanslı olduğundan, ona hiçbir zaman itaatsizlik yapmadığından, olağanüstü bir çocuk olduğundan bahseder. Hester, Caroline ve Carthage'ın evliliğini küçümsemek için, Carthage'nin dokuz yıl önce kendisine aldığı bir gelinlikle düğünde belirir. Bayan Kilbride ve Xavier Cassidy, Hester'ı düğünden şiddetle kovmaya çalışırken, Hester'ın komşusu Monica, Hester'a fazla sert davrandıkları için onları azarlar. Hester, düğün konuklarına öfkeyle saldırır ve onlara yalvararak ve gözyaşları içinde ısrar eder: "Annem dönene kadar gidemem. Şimdiye kadar çoktan dönecekti. Beni buradan kovmayın, yoksa korkunç şeyler olacak. Yapmayın" (Carr, 2016, s.63). Sonunda düğünü terk etmek zorunda kaldığında, Hester intikam yemini eder ve bağırır: "Bana savaşmaktan başka çare bırakmıyorsun. Josie seni almaya geleceğim. Sıkıysa onu benden almaya çalışın!" (Carr, 2016, s. 63).

Son perde, ölüm ve yıkım ile karakterize edilmiştir. Hester'ın evi yakmasıyla başlar. Bu sırada bir şarkı sözü duyulur ve bu Hester'ın öldürülen kardeşi Joseph Swane'in hayaletidir. Joseph, Hester'ın onu neden öldürdüğünü öğrenmek için Kedi Kadın ve Hester ile konuşmaya gelmiştir. Aralarında geçen diyalogdan Hester'ın Joseph'i annesinden kıskandığı için öldürdüğünü anlamaktayız.

Joseph: (...) Hester, parayı seninle paylaşacaktım. Para da sandaldıydı. Sahile geldiğimizde onu seninle paylaşacaktım. Para için boğazımı kesmene gerek yoktu.

Hester: Babamdan kalan üç-beş kuruş için mi boğazımı kestim sanıyorsun?

Joseph: O zaman neden yaptın bunu?

Hester: Hep annemle olduğun için ve o sadece senin olduğu için yaptım (Carr, 2016, ss. 67-68).

Hester'ın komşusu Monica, Hester'a evinin yanmakta olduğunu söylemek için bu konuşmayı yarıda keser. Yangını kendisi çıkaran Hester tamamen kayıtsızdır. Monica, Hester'a gitmesi için yalvarır ve Hester, onun hâlâ annesini beklediği konusunda ısrar

eder. Xavier Cassidy, Hester'ın düğünü mahvettiği için yüzünde şeytani bir ifadeyle ve elinde silahla tehdit etmeye gelir. Hester Xavier'in oğluyla ilgili gerçekleri onun yüzüne vurur.

Xavier: Oğlumu ağzına alma.

Hester: Onu ben bulmadım mı? Bataklık'ın kenarında, kucağında köpeğiyle, gözbebekleri zehirden fırlamış, inlerken?

Xavier: Oğlum talihsiz bir kaza sonucu öldü. Soruşturmanın sonucu da bunu gösteriyor. Benim vicdanım rahat.

Hester: Şimdi böyle mi oldu? Sen minareyi kılıfına uydurmuşsun. O çocukta seni rahatsız eden bir şey vardı hep, belki de senin için yeterince güçlü kuvvetli bir genç değildi. Bu yüzden önce onun köpeğini zehirledin, fare zehriyle, çünkü çocuğun köpeği arayacağını biliyordun. Ve fare zehrinin ne kadar etkili olduğunu da. Çocuk köpeği buldu, onu kucakladı ve o da zehirlendi. Her şeyi sen planladın. Senin içindeki karanlığı ben çok iyi görüyorum, Cassidy, çünkü benimkinin tıpa tıp aynısı (Carr, 2016, ss. 75).

Daha sonra Xavier Hester'a saldırır. Elbisesini sıyırır, mücadele ederler ve Xavier mücadeleyi kazanır. Silahın namlusunu Hester'a dayar ve Hester ondan korkmadığını göstermek için zorla silahın namlusunu çekmeye çalışır. Xavier Hester'ın bu tepkisinden korkar ve onun bir büyü cadı olduğunu söyleyerek sahneyi terk eder.

Xavier'den kısa bir süre sonra Carthage gelir ve yangının, evi ve çiftlik hayvanlarını yok ettiğini görünce öfkelenir. Hester, kardeşinin ölümündeki rolü nedeniyle Carthage'a öfkeyle saldırır. Carthage, Hester'ın Josie'ye uygun olmayan bir anne olduğunu ilan ederek, Josie'yi ondan alacağına yemin eder. Rehber Ruh'un ziyareti nedeniyle Hester, kaderinde zaten ölmek olduğunu bilmektedir. Josie, Hester'a onu terk etmemesi için yalvardığında, Hester onu annesiz yaşamının aynı kaderinden kurtarmak için boğazını keser. Hester, Rehber Ruh'u görür ve onunla ölüm dansı ederler ve dans, bıçağın Hester'ın kalbine saplanmasıyla son bulur. Hester ölmüştür ve ölerken fısıldadığı son şey "Anne anne"dir.

Bölüm 3

Kediler Bataklığı'nda Oyununun Dramaturjik İncelenmesi

3.1 Metin Çözümlemesi

3.1.1 Verili durumlar. Marina Carr'ın Kediler Bataklığı'nda... oyunu Euripides'in Medea oyununun günümüz İrlanda toplumuna uyarlanmış halidir. Yazar oyunlarında Antigone, Phaedra, Elektra gibi ataerkil sistemin kurbanı olan kadınların hikayelerini uyarlayarak ele alır. Oyunlarındaki ana fikir kadına yüklenen toplumsal cinsiyetler, sınıf ayrımcılığı, kadının ötekileştirilmesi ve verdiği varoluş mücadelesi açısından ele alınan kadın öyküleridir. Kediler Bataklığı'nda da ana karakter olan Hester İrlanda toplumunun en alt sınıfı olarak kabul edilen Gezgin Tenekeçilerin bir üyesi olduğundan aşağılanmış, küçümsenmiş, ötekileştirilmiş ve yaşadığı yeri terk etmeye zorlanmıştır. Jane Halleinerin (2000) tasvirine göre etnik bir azınlık olan Gezginler, “yüzyıllar boyunca İngiliz egemenliği sırasında İrlandalıların maruz kaldığı tahliyeler ve kıtlıklar tarafından topraksızlığa ve hareketliliğe zorlanan köylülerin torunları” olarak bilinirler (s. 274).

Hester küçümsenmesinin yanı sıra varlıklı ve güçlü bir kadın uğruna kocası tarafından terk edilmiştir. Aşağıdaki diyalogdan da anlaşılacağı üzere kendi refahları uğruna, Hester tüm herkes tarafından toplumdan itilmeye zorlanmaktadır.

Xavier: Bak Swane, senin ailen veya nereden geldiğin beni hiç ilgilendirmez. Ben kendi kızımı düşünürüm. Hayattaki biricik varlığımı. Onun iyiliği için seni ezip geçmem gerekirse, bunu yaparım. Yapmak zorunda kalırsam yaparım. Ama bu hiçbirimiz için iyi olmaz. O yüzden işleri zorlaştırma. Bugün burayı terk et. (Zarfı cebinden alarak Hester'in eline tutuşturur) Bu senin. Haydi, Caroline.

Caroline: Babamın dediklerini duydun. Babamın tersini sen bilmezsin, Hester (Carr, 2016, ss. 44-45).

Oyun 1998 yılında yazılmış ve günümüz İrlanda'sında geçmektedir. Mekân olarak yağmuru, puslu havası, gölleri, bataklıkları olan Midlands bölgesi seçilmiştir. İrlanda'nın orta kısmında yer alan ve içinde Kildare, Laois, Longford, Louth, Meath,

Offaly, Westmeath ve Wiclow gibi yerleşim yerlerini barındıran Midlands bölgesinde Hiberno-English denilen farklı bir aksan kullanılır. Carr'ın da mekân olarak Midlands bölgesini seçtiği oyunlarında bu aksan kullanılmıştır.

Mitolojiden aldığı karakterlerle birlikte ruhlar, hayaletler, doğa üstü güçleri olan bazı karakterler Carr'ın oyunlarında mitsel, grotesk, mistik veya gerçeküstü bir atmosfer yaratırlar (Sayın, 2016, ss.7). Hayalet karakterleri ve onların görüntülerini geçmiş ve bugün arasında bir köprü olarak kullanmaktadır. M. K. Martinovich'in iddiasına göre oyun Julia Kristeva'nın yaklaşımıyla imgesel/semiotic bir metindir (Sayın, 1998, ss. 75-87). Semiyotik, dilin konuşmacının içsel dürtülerini ve dürtülerini gösteren anaerkil yönü olarak tanımlanır. Bu durum oyun içerisinde çokça rastlanmaktadır. Örneğin, Hester'in sürekli onu terk eden annesini beklemesi, hayali bir kardeş ile görüşmesi Semiyotik metin yaklaşımını desteklemektedir.

Hester: Kimsin sen? Daha önce seni buralarda hiç görmedim.

Rehber Ruh: Rehber Ruh'um.

Hester: Rehber Ruh. Hiç böyle bir şey duymadım.

Rehber Ruh: Hayalet de mi görmedin hiç?

Hester: Başka dünyalara ait bazı şeyleri hissettiğim oldu ama hiç hayalet görmedim.

Rehber ruh: Hayaletlerin olduğu yerde Rehber Ruhlar da vardır (Carr, 2016, s.16).

Oyundaki hayali varlıklar ve gerçeküstü atmosfer sebebiyle metne sürrealist bir yaklaşım yapmak da mümkündür.

Sürrealizm (Fr. *surréalisme*) kelimesi dilimize “gerçeküstücülük” olarak çevrilmiş ve genel kabul görmüştür. Bazı edebiyat bilimcileri ise “üst-gerçekçilik” ya da “gerçekötecilik” karşılıklarını önerirler. Gerçeküstü çevirisinin, morfolojisinden dolayı gerçek dışılık, saçmalık gibi anlamlara geldiğini; oysa sürrealizmin, gerçeğin bir başka biçimi olarak bir başka gerçekliği ifade ettiğini öne sürerler (Akpınar vd., 2019:83).

Yazar doğaüstü güçleri, ölü kardeş Joseph Swane'i oyuna dahil etmesi sürrealist yaklaşımı desteklemektedir.

Oyun bir tragedya uyarlaması olduğundan oyunda tragedya özellikleri görülmektedir. Oyun bu özelliği seyircide derin duygusal tepkiler yaratırken, oyunun bir trajedi uyarlaması olduğunu vurgulamaktadır. Oyun, seyircide acıma, korku ve üzüntü gibi duyguların yükselmesine neden olmaktadır. Oyunun katharsis anı, Hester Swane'in kızını ve kendisini acılarından, hayal kırıklıklarından ve korkularından kurtulmak için trajik bir şekilde öldürmesiyle gerçekleşmektedir. Bu an, seyircide acıma, üzüntü ve korku duygularının bir arada hissedilmesine neden olurken, aynı zamanda oyunun ana karakteri Hester'in içinde bulunduğu trajik durumdan kurtulma çabasını da yansıtmaktadır. Katharsis kavramı, Aristoteles'in Poetika'sında zikredilir ve seyircilerin acıma/ızdırıp ve korku/dehşet duygularını hissetmeleriyle birlikte, bu duyguları yaşayarak içlerinde biriken olumsuz duygularını bir arınma süreci ile atabileceklerini savunur. "Kediler Bataklığı'nda" adlı oyun, bu katharsis anını seyirciye sunarak, onların bu olumsuz duygularını arınarak, daha iyi hissetmelerine yardımcı olmaktadır (Duman, 2020, ss. 70-91).

Bu arınma ilk olarak Josie Kilbride'in ölümü daha sonra ise Hester'in ölümüyle gerçekleşmektedir. Oyun İrlanda'nın Midlands Bölgesi'ndeki bir bataklığında geçtiğinden mekân birliğine sahiptir. Eylem birliğine bakılacak olursa, oyun esas olarak bir eylemi takip eder; bu da annesini bekleyen Hester'in bataklıkta kalma mücadelesi denilebilmektedir. Hester, eski kocasının kayınpederi Xavier Cassidy tarafından maruz kaldığı baskılara rağmen bataklığı terk etmez. Zaman birliği, yer ve mekân açısından Carr oyunu Aristotelesçi trajedi kavramları üzerine kurmuş diyebilmekteyiz (Vural, 2015).

Trajik etkiyi pekiştirmek amacıyla beklenmedik unsurlara da yer verilir fakat yaratılan sürpriz, gizli bir zorunluluk olarak ortaya çıkar; yani rastlantısal değildir³. Kediler Bataklığı'nda da trajik son beklenmedik bir durum değildir. Oyunun ilk sahnesinden itibaren seyirci Hester'in öleceğini bilmekteydi. Rehber Ruh oyunda bir

³ <https://www.edebiyatfakultesi.com/tyatro/tyatro-turleri/tragedya-trajedi-aglati>

haberci görevi gördüğünden Hester'ın ölümüne seyirci hazırlanmış ve sürpriz bir son olmamıştır.

3.1.2 Simgeler. Oyunun yazıldığı yer olan bataklık, İrlanda'nın kuzey kesiminde yer almaktadır. Doğal yaşamın bir parçası olan bataklık, burada olağanüstü ve ürkütücü bir atmosfer sunar. Kediler Bataklığı simgesel anlamlar taşır. Bir bataklığa girildiğinde, doğal bir eğilimle insan kendisini bataklığın çekim alanına kaptırır ve içine doğru sürüklenir. Bu durum, insanın mücadelesine karşı koymaya çalışsa bile, çoğu zaman ölümcül sonuçlar doğurur. Bu düşünce oyunla tam olarak özdeşleşmektedir.

Oyunda kadının kedilerle özdeşleştirildiği de görülmektedir. Kediler, insanlarla birlikte yaşamak için kendilerini evcilleştirdiği bilinen tek hayvandır. Bunu yaparak insanların istediği gibi davranmakta, doğalarını ve yırtıcılarını riske atmaktadırlar. Kadınlar, ataerkil bir toplumda varlıklarını sürdürebilmek için kadınsı niteliklerini bastırmaya ve belirli kalıplara girmeye zorlanmıştır. Bu kalıplardan kurtulmaya çalıştığında, erkekler onu vahşi ve tehlikeli olmakla suçladığı için bir şekilde kendini evcilleştirdi. Oyun ayrıca kadınların kedilerle özdeşleşmesini de gösteriyor. Bu sembolik anlamlar oyunun ismine yansıdığı gibi oyundaki Kedi Kadın karakterine de yansımıştır.

Oyun adının bir diğer önemli özelliği ise üç nokta (...) içermesidir. Oyunun ana karakteri Hester; çocuk, eş ve anne olarak hep yarım kalmıştır. Yedi yaşında annesi tarafından terk edilen Hester, birlikte geçirdikleri yılların ardından sevgilisi tarafından terk edilir. Bir anne, kızını elinden almakla tehdit eden sevgilisinden ayrılır. Yani oyun bitmemiş hayatların sembolü olarak üç nokta ile bitiyor (...). Ayrıca oyunun sonu düşünüldüğünde, okurun kadının konumuna ilişkin gerçeklerden memnun kaldığı fark edilmektedir. Carr, Kediler Bataklığı'nda adlı oyununda Medea'nın oyuncu kadrosuna ek olarak hayaletler ve doğaüstü karakterler kullanmıştır. Oyunun geçtiği bataklık, karanlık ve gizemli yapısıyla efsanevi bir yer duygusu yaratır ve yaşayan bir karakter gibi tüm olaylara etki eder. Oyundaki ana karaktere özelliklerini kazandıran bu ortam aslında tüm ilke ve deneyimlerin temeli, sorunların çıkış noktası oluyor.

Oyundaki bataklık, değişken ve karanlık bir yaratıktır. O, boşluklarla kehanetlerde bulunan ve karakterlerin kaderlerini gerçek manzara üzerinde haritalandıran bir kahindir. Kedi Kadın, Hester'a "Tabii ki bunu ben de biliyorum, büyük bir delikte yazılıydı" (Carr, 2016, s. 18) diyerek olacaklarla ilgili bilgisini ortaya koyar. Midlands bataklığı, İrlanda'nın kültürel tarihinde önemli bir yer kaplar; koruma nitelikleriyle tanınır ve akıldan çıkmayan bir çağrışımlar kuyusunun birleşimidir (Sihra, 2005, s. 121). Ayrıca, boşluklar ve yer altı nehirleri ile bilinen, efsanelerle ilişkili olan, korku ve sakınmanın yüce özelliklerini somutlaştıran iç kesimlerin bataklığı, İrlanda kültüründe önemli bir yere sahip olup isyan, gizleme ve sömürgeye direnç gösterme ile ilişkilendirilir (Sihra, 2005, s. 121). Hester'ın orada doğup büyümesi, bataklığın her köşesini bilmesi ve bataklıkla özdeşleşmesi onun zapt edilemez, asi bir karakter yapıyor.

İrlanda kültüründe Kara Kuğu kötü şanslı veya kara kaderi temsil eden geleneksel bir hurafe işlevi görmektedir. Bir kehanet işlevi görmenin yanı sıra, Kara Kuğu Hester'ın kaderini temsil etmektedir. Oyun sonuna kadar Hester bu kaderi önlemeye çalışır. Ölümüyle aynı gün olan kocasının düğün gününe beyaz gelinlikle gitmesi, beyaz karlar üzerindeki kuğu cesedi ile karşılaştırmak için metafor sayılabilmektedir.

Konu ve karakterlerin inanç sistemini yansıtırma şekli, iki oyun arasındaki bariz farklılıklardan biridir. Medea'da birçok yerde tanrılar ve dini inanç vurgulanır ve Medea ihanetin bedelini istemek için tanrılardan yardım ister. Kutsal güçlerle bağlantıları açıkça ifade edilen Medea, eylemleri için tanrılara bağlıdır ve onları adaletin uygulayıcıları olarak adlandırır, kutsal güçler sıklıkla tanıtılır. Kediler Bataklığı'nda... Hester'ın Tanrı'ya başvurmadığı ve yaptıklarının sorumluluğunu üstlenmediği görülür (Güzel, 2017, s. 82). Ayrıca oyundaki tek dindar figür olan Rahip Willow, bir rahibin düzgün ve temiz görünümünden çok darmadağın ve kötü görünümüyle sahneye çıkar. Elinde sigara, pijama gömleği ve pantolonu, Kedi Kadın'la diyalogu ve bir düğünde tuhaf davranışlarıyla gülünç duruma düşer:

Rahip Willow: Bak, Kedi Kadın, sana söylüyorum, fare yemeyi bırak, yoksa ölümün fareden olacak.

Kedi Kadın: Sen de sigarayı bırak.

Rahip Willow: Salyangozu dene, çok daha faydalı, Fransızlar sarımsak ve tereyağıyla yiyorlar ve yanında şarap içiyorlar. Bir kere ben de denedim, Avalon'da. Çok lezzetli oluyor (Carr, 2016, s. 54).

Sihra, Rahip Willow'un şaraba, çikolataya ve sarımsaklı salyangoza karşı duyduğu iştahın Katolik kilisesinin öğretilerinden çok Dionysos'ın büyük festivallerini çağrıştırdığını belirtir (2005, s. 130). Dünyevi zevklere sahip olarak sunulan Rahip Willow, sanılanın aksine örnek bir rahip olarak gösterilmemiştir. Kedi Kadın ile olan birlikteliği, giyim ve davranışları onun bir rahip olarak Roma Katolik Kilisesi'nin gelenek ve göreneklerine uyum sağlamakta zorlandığını gösterir ve kilisenin toplumla ilişkisini sembolize eder. Düğünde çift için dua etmek için zaman ayırmak isteyen Papaz Willow, yalnızlığını ve reddedildiği cinselliğe duyduğu özlemi yansıtarak evlendiği kadının adını unuttuğunu söylüyor (Güzel, 2022, s. 1251).

Rahip Willow, konumunu yansıtmayan bir karakter gibi sunulur. Böylece yükümlülüklerini yerine getirmeyen ve toplumdaki kopuk gösterilen bir kiliseyi sembolize eder. Carr, Rahip Willow'un saçma davranışı ve topluma saygısızlığı aracılığıyla kilise yetkililerinin etkisizliğini ima ediyor. Ayrıca din, nesnel gerçeklikten uzaklaştırılarak yapay bir mutluluk aracına dönüştürülmüştür. Günümüzün yozlaşmış ideolojik güçlerinin toplumdaki sosyal hiyerarşinin devamını sağlama aracı olan din, yazarın eleştirel bakış açısını ortaya koymuştur. Medea'da, Medea ve Iason acı çekerek, tanrıların cezalandırma şeklini anlatırlar ve onlardan yardım isterler ve onlara saygısızlık etmezler (Güzel, 2022, s. 1252).

Kediler Bataklığı'nda... oyunundaki kişilerin ad ve soyadları simgesel olduğunu söyler Gülşen Sayın. Bunu şu şekilde açıklamıştır:

Hester'in soyadı kuğu demektir ve oyun Hester'in siyah bir kuğunun buzlara yapışmış cesedini buzlardan kazıyarak çıkarması ve gömmesiyle açılır. Oyun içinde Hester, soyadının ne anlama geldiğini söylediği için burada okuyucu veya izleyici için sorun yoktur. Ancak, her üç oyunda da diğer kişi isimlerinde yerleştirmeye gidilmediği için İngilizce bilmeyen okuyucu için burada açıklama gereği doğmuştur. Hester'ın kocası Carthage'ın ismi rastlantısal değildir, bizi Virgilin Aeneid destanına götürür. Carthage (Kartaca), Kraliçe

Dido'nun ülkesidir. Kocası öldükten sonra onun anısına asla ihanet etmemek, ölene kadar ona sadık kalmak için kendine sunulan tüm aşkları geri çeviren Dido, tanrıların işe karışmasıyla Aeneas'a deli gibi aşık olur. Aeneas'ın kendisini değil, İtalya' da ona vaat edilen toprakları seçmesiyle yıkılan Dido intihar eder. Marina Carr'ın oyunundaki Carthage da aynı Aeneas gibi davranır. Ancak adını Aeneas'tan değil, onun öyküsünü çağrıştıran, onun adıyla özdeşleşmiş Kartaca kentinden almıştır. Carthage'in soyadı “Killbride” ise 'gelin öldüren' anlamına gelebileceği halde çeviri metinde Killbride olarak korunmuştur. Aynı şekilde Carthage'in babası Cassidy' nin adı 'akıllı anlamına gelir (Carr, 2016, ss. 11-12).

3.1.3 Gerçeküstücülük. Gerçeküstücülük (sürrealizm) Freud'un ortaya koyduğu psikanalize dayanan bir edebiyat akımıdır. Temelleri iki dünya savaşı arasında, Fransa'da atılan gerçeküstücülük (sürrealizm), “Felsefe, edebiyat ve sanatta bilinçaltının önemini vurgulayan karşı-gerçekçi bir akım olarak ortaya çıkmış ve sözcüsü kabul edilen André Breton'un yayımladığı ilk bildirge ile 1924 yılında resmi tanım kazanmıştır.” (Vangölü, 2016, ss. 872).

Tıp okuyan Andre Breton, Fransa'da Freud'un ilk savunucularından olmuştur. Breton, Freud'un kendiliğinden çağrışım tekniğinden yararlanarak yeni bir şiir biçimi olan otonom yazı tekniğini Manyetik Çayırklar (Les Champs Magnétiques) kitabı ile uygulamaya geçirmiştir⁴. Otonom yazı tekniği, psikolojik çözümler içeren bir yazı tekniğidir. Zihnin kendi üzerine dönmemesini sağlamak, iç-dış etkilerden tümüyle sıyrılacak bir yerde bulunmak ve utanma sıkılma gibi insanın duygularının yönünü değiştirecek baskılardan korkmamak koşuluyla kalemin ucuna gelenleri kâğıt üzerine geçirmeye otonom yazı tekniği denir. Sürrealizm akımı da yine bu yazı tekniği çevresinde şekillenmiştir. Bir diğer yöntem ise çağrışım yöntemidir ve insanın bilinçaltını öğrenebilmek için, onu hipnotik uykuya salmak yoluyla, bilinçaltındaki gizli duyuların bilinçaltına çağrışımını yapmışlardır.

“Sürrealizm, biçimsel denemeleri ile tiyatro sanatını etkilemiş, özellikle sahnenin görüntü diline çarpıcı yenilikler getirmiştir. Bu akımın en önemli yazar ve

⁴ https://www.siiir.gen.tr/siir/a/andre_breton/andre_breton.htm

kuramcısı, oyuncunun önemi ve oyuncunun bedensel ifade olanakları konusundaki görüşleri ile Antonin Artaud olmuştur.”⁵. Artaud insanı tüm çıplaklığıyla, tüm doyumsuz istekleriyle ve tüm çirkinliğiyle ortaya koyan bir tiyatrodan bahseder.

Artaud (1993, 37) sahnede alışlagelmiş beden dilini de yıkmak ister ve şu şekilde ifade eder:

Ben, jest ve davranış dilinin, dansın, müziğin bir kişiliği açmamasının, bir oyuncunun insanlarla ilgili düşünceleri anlatmasının, bilincin açık ve kesin durumlarını sergilemesinin sözlü dile göre daha zor olduğunu elbette biliyorum, ama tiyatronun, bir kişiliği açmamak, insansal ve tutkusal, güncel ve ruhsal nitelikli sorunların çözümü için var olduğunu söyleyen kim? Zaten günümüz tiyatrosu bu sorunlarla doludur.

Bu tiyatro türü, doğal gerçekliği yansıtmak yerine, rüyalar, hayaller, bilinçaltı imgeler ve absürt unsurlar kullanarak seyircileri şaşırtmaya, düşündürmeye ve etkilemeye çalışır. Ayrıca, oyuncuların doğal davranışları yerine, kasıtlı olarak yapay, ritmik ve tekrarlayan hareketler kullanırlar. Karakterlerin davranışları ve olaylar mantıksız, absürt ve doğaüstü olabilir. Ayrıca, diyaloglar gerçekçi olmayabilir ve olay örgüsü geleneksel tiyatrodan farklıdır. Bu tiyatro türünde, seyircinin bilinçaltına hitap eden sembolik imgeler ve işaretler kullanılır. Gerçeküstü ve absürt tiyatronun öncüsü Alfred Jarry'nin Kral Übü oyunu insanlığın başına geçmiş olan burjuvazinin evrensel budalalığını, akıl almaz açgözlülüğünü, korkunç zorbalığını ve canavarlığını anlatan ve bu akıma örnek verilebilecek oyunlarından biridir.

Federico Garcia Lorca Yerma adlı oyununda, çocuğu olmadığı için çaresizlik içinde kısır kocasını öldüren kadının çektiıklarını anlatmaktadır (Kayaoğlu, 2010, iv). Yerma, yoksul bir çobanın kızıdır ve Juan adında bir köylüyle evlendirilmiştir. Çocuk istemelerine rağmen çocukları olmamıştır. Juan gün geçtikçe Yerma'nın üzerinde baskısı artmış, onu eve kapatmış ve dış dünyayla ilişkisini kesmiştir. Yerma artık kocasıyla birlikte olmasının mümkün olamayacağını anlar ve tek çareyi onu öldürmekte bulur.

⁵ <https://psikologo.com/cagdas-tiyatro>

Marina Carr'ın *Kediler Bataklığı*'nda oyunu, İrlanda'nın yoksul ve acılı bir kasabasında geçen trajik bir hikâyeyi anlatmaktadır ve bu oyun için de absürt unsurların etkili bir şekilde kullanıldığı bir eserdir demek mümkündür. Bu absürtlük, oyunda yer alan birçok farklı karakterde görülmektedir. *Kediler Bataklığı*'nda da 'Kedin Kadın' karakteri, 'Rehber Ruh' ve 'Hester'ın ölen kardeşinin ruhunun gelmesi oyunda absürt unsurlar olarak kullanılmıştır. Oyundaki, 'Kedin Kadın', ana karakterlerden biridir ve gerçeküstü bir şekilde tasvir edilmiştir. Ayrıca, 'Rehber Ruh' adı verilen bir diğer karakter de oyunda yer alır. Bu karakter, kasabanın geçmişine ve olayların gizli yönlerine vakıf bir kişidir. Bu karakterlere ek olarak, 'Hester' karakterinin ölen kardeşinin ruhu da oyunda görünür ve olayların gidişatını etkiler. Bu absürt unsurlar, oyuna gizemli ve gergin bir atmosfer kazandırırken, seyirciyi olayların sırrını çözmek için düşünmeye yönlendirir.

Bölüm 4

Kediler Bataklığı'nda Oyunundaki Feminist Unsurlar

4.1 Feminizm ve Feminizm Akımları

Marina Carr'ın *Kediler Bataklığı*'nda adlı oyununda feminizm hareketinin ve kadınlara yüklenen rollerin temsiliyeti karakterler aracılığıyla yansıtılmaktadır. Oyunda yer alan karakterlerden 'Hester' güç odakları tarafından ötekileştirilmekte ve baskı görmektedir. Bu bağlamda, oyunu ele aldığımız zaman feminizmden ve dönemin feminist hareketlerinden bahsetmek, oyunu daha iyi anlamak, karakterleri tanımak ve yazarla empati kurabilmek açısından elzemdir.

Feminizm, kadınların toplumsal yaşamdaki ikincil, eşitsiz ve ezilme deneyimlerini inceleyen, neden ezildiklerini ortaya koyan kuramsal bir yaklaşım ve kadınların özgürleşme mücadelesinin politik bir hareketidir. Eleştirel bir yaklaşım olarak feminizm, kadınların ezilmişliğinin nedenlerini ve özgürleşme süreçlerini tartışırken aynı zamanda günlük yaşamdan makro süreçlere kadar toplumsal yaşama nüfus etmiş bütün yapı ve ilişkileri de eleştiriye tabi tutmaktadır (Güneş, 2017, ss. 245-256).

Feminizm, toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadın hakları savunucusu hareketlerin adıdır. Feminizm, kadınların ekonomik, sosyal ve siyasal hakları için mücadele vermektedir. Bu kavram ilk olarak, 19. yüzyılın başında sosyal filozof Charles Fourier tarafından ortaya atılmıştır. Charles Fourier, kadınlara daha fazla özgürlük verilmesi gerektiğini savunmuştur. 19. yüzyıldan günümüze feminizm kavramı birçok değişik boyutta ele alınmıştır. Günümüzde ise, feminizm kavramı çok farklı boyutları olan ve farklı teorik yapılardan oluşan bir harekettir. Feminizm, verdiği mücadele ile kadınların pek çok farklı alanda eşit olmasını savunur ve aynı zamanda toplumsal cinsiyet ayrımcılığına karşı da mücadele etmektedir. Son yıllarda, "Yeni Kadın Hareketleri" adı altında birçok farklı feminist teori ortaya çıkmıştır. Bu teoriler; radikal feminizm, liberal feminizm, kültürel feminizm, marjinal feminizm, eco-feminizm ve queer feminizm gibi pek çok çeşitli yaklaşımı içinde barındırmaktadır. Günümüzde, feminist hareketler kadınların eşit haklara sahip olması, toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadına yönelik farklı boyutlardaki şiddetin önlenmesi ve engellenmesi gibi konularda önemli mücadeleler vermektedirler (Echols, 1989).

Feminizmin tarihsel olarak, üç farklı dalga olarak ele alınmaktadır. Birinci dalgası, yaklaşık olarak 1848-1960lı yıllar arasındadır. Bu dalga, Medeni Kanun beklentisinden ve siyasi hak arayışından doğmuştur. Feminist hareketin birinci dalgasında, kadınların seçme ve seçilme hakkı gibi temel siyasi hakları kazanmak için mücadele edilmiştir. Kadın hakları için verilen mücadelenin başlamasında ve günümüze evrilmesinde birinci dalga feminizm hareketinin önemli bir yeri vardır. Ancak zaman içerisinde mücadelenin boyutu değişerek farklı alanlarda feminizm hareketleri doğmuştur. 10 Aralık 1948'de İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi Kabul edilir ve buna göre "İrk, renk, cinsiyet, dil, din, politik görüş, ulusal köken ve benzeri bir ayırım gözetilmeksizin herkesin insan hak ve özgürlüklerinin tümüne sahip olduğu" (Suğur, 2006, s. 135) vurgulanır. Ancak kadınlar bu beyannamede adı geçen evrensel haklardan yeterince yararlanamayınca feminizmin ikinci büyük dalgası başlamıştır. Bu dönem 1960-1990 yıllarına tekabül etmektedir (Rampton, 2008). Bu dalganın odaklandığı temel konular ise; kadınların cinsel özgürlükleri, kültürel ve sosyal hakları, toplumsal cinsiyet rollerinin yeniden tanımlanması gibi başlıklardır. İkinci dalga feminizm, cinsellik ve doğurganlık savaşımı adına ortaya çıkmıştır. Feminizmin

tarihsel gelişimi incelendiğinde, kadınların bedenlerinin ve doğurganlık haklarının mücadelesi, feminist hareketin önemli bir parçası olmuştur. Tıbbın ilerlemesiyle birlikte doğum kontrol hapları bu yönde geliştirilirken, kürtaj ise bazı ülkelerde yasal iken bazı ülkelerde yasaklanmıştır. Bu yasaklama, kürtajın devletler tarafından bir müdahale olarak görülmesi ve kadın bedenine yapılan bir saldırı olarak algılanmasına yol açtı. Feminist hareket de bu yasaklamalara karşı mücadele etti ve bu mücadele sonucunda, 1967 yılında neredeyse her ülkede doğum kontrolünün yasallaşması sağlandı (Baştan, 2015, ss. 173-185). Bu gelişme, kadınların bedenlerinin kendilerine ait olduğu fikrinin benimsenmesi ve kadınların doğurganlık haklarının güvence altına alınması açısından büyük bir adım olarak değerlendirilmektedir.

Post-Feminizm olarak da anılan üçüncü dalga feminizm “1990 ortalarında” başlar (Rampton, 2008) ve kadın kimliği üzerine durur. Üçüncü dalga feminist hareketi de, kültürel ve ırksal çeşitlilik, cisim ve beden politikaları, transseksüellik, queer teori ve dijital teknolojiler gibi konuları ele almaktadır. “Söz konusu bu dalgada kadınların sorunları köktenci bakışla ele alınır. Bu dalga daha çok yoksul, zenci, eşcinsel gibi sıradışı kadınların dilsel ve ekinsel konularıyla ilgilenir. 1990'lı yıllarda iletişim ve ulaşım teknolojilerindeki gelişmeler sonucunda, kadın haklarının savunulması daha da yaygınlaşır.” (Baştan, 2015, ss. 173-185).

Feminizmin ortaya çıkışı ve bugünkü şekli sırasında bazı ideolojilerin etkisiyle ayrıştığı/farklılaştığı noktalar vardır.

Liberal Feminizm, “toplumsal cinsiyet bağlamında kadın-erkek eşitliğine vurgu yapan birinci dalga feministlerden oluşmuştur” (Dikici, 2016, ss. 523-532). “Liberal feministler, devletin toplumdaki gruplar karşısında tarafsız olduğuna ve kadınların da erkekler gibi çıkar ya da baskı gruplarından biri olarak, cinsiyet eşitsizliğini gidermek, temsil edilebilmek için etkinliklerini geliştirmeleri gerektiğine inanırlar.” (Hobson, 2010, s. 143).

Feminizmin ilk dalgası olan liberal feminizmden sonra, ikinci dalga feministler ortaya çıkmıştır. Bu feministler, cinselliğe ve biyolojik farklılıklara dikkat çekmekte ve aynı zamanda Marxist feminizm akımıyla da ilişkilendirilmektedir.

Marksist feministler ise, erkeklerin tahakkümünün tek başına ataerkinin ürünü olmadığını, ‘asıl’ nedenin sermayenin emek üzerindeki tahakkümü olduğunu ileri sürmüştür. Marxistler, cinsiyet farklılığından çok kadınların ezilmesinin asıl nedeninin sınıf farklılığı olduğu konusunda ısrar etmekte, sınıf ayrımının olduğu toplumlarda fırsat eşitliğinin olmayacağını düşünmektedirler. Onlara göre kadının ezilmesinin nedeni kapitalizmdir (Dikici, 2016, ss. 523-532).

Kediler Bataklığı’nda oyunu da bir aile draması aracılığıyla sınıfsal ve cinsiyet temalarını ele aldığından toplumsal sınıf farklılıklarının kadınlar üzerindeki etkilerini gösterir. Oyunun ana karakterleri olan kadınlar hem sınıfsal hem de cinsiyete dayalı baskılarla karşı karşıyadır.

Bugün, feminizm anlayışı, radikal feministlerle birlikte üçüncü dalga olarak da adlandırılan bir hareketle birlikte, çeşitlilik ve farklılıklar üzerine kurulmuştur.

Radikaller, bir grup olarak erkeklerin kadınlara hükmettiklerine ve tahakkümün nedeninin herhangi başka bir toplumsal eşitsizlik değil, kadınların bedenleri ve cinsellikleri üzerinde denetim kuran ataerki olduğunu iddia etmiştir. Bu yüzden, radikal feministler, ailenin ve cinsiyet rollerinin dönüştürülmesiyle ataerkilliğin aşılacağına inanmıştır. Radikal feminizm, cinsiyetler konusundaki özcü ve biyolojik indirgemeci tavrı, kadınlar arasındaki ırk ve sınıf temelli ayrımları görmezden gelmesiyle eleştirilmiştir (Dikici, 2016, ss. 523-532).

Oyunun ana karakteri olan Hester Swane, radikal feminizmin özgürlük ve kimlik arayışıyla örtüşen bir temsilcisidir. Hester, toplumsal beklentilerin ve patriyarkal baskıların sıkıntılarıyla mücadele eden bir karakterdir. Oyunda, çevresindeki insanların ona dayattığı sınırlamalarla boğuşurken kendi özgürlüğünü bulma çabası izlenir.

Pierre Bourdieu’nün Eril Tahakküm kitabında da bahsettiği gibi erkeklerin kadınlar üzerindeki tahakkümünün sadece fiziksel şiddetle değil, sembolik şiddetle de gerçekleştirildiğini açıklamaktadır. Sembolik şiddet, sosyal ve kültürel kuralların, normların ve değerlerin kadınları aşağılayan ve hor gören bir şekilde şekillenmesidir. Bourdieu’ye göre, bu kurallar ve normlar, kadınların marjinalleşmesine, görünmezleştirilmesine ve hatta inkâr edilmesine yol açar (Bourdieu, 2001).

Xavier'in Hester'a söylediği "Biz sık sık aynı havayı solurduk... ben ve Josie Swane. Oynak karının tekiydi annen, oynak, tembel ve kolaydı, eline üç beş kuruş sıkıştırınca herkesle yatan bir orospuydu, senin gibi." (Carr, 2016, ss.76) sözleri cinsiyetçi ve kadınları aşağılayıcı bir dil kullanmaktadır. Kadınları objeleştirerek ve erkeklere hizmet eden nesnelere gibi görerek, onların duygu ve düşüncelerini yok saymaktadır. Radikal feminizm, kadınların toplumsal eşitliğini sağlamayı hedefleyen bir akımdır. Bu akım, kadınların cinsiyet ayrımcılığına uğraması ve erkekler tarafından ezilmesine karşı mücadele eder. Bu nedenle, Kediler Bataklığı'nda Radikal Feminizm açısından da incelenebilmektedir.

Kediler Bataklığı'nda, Radikal Feminizmin etkileri özellikle 'Kedi Kadın' karakterinde görülür. Bu karakter, erkeklerin baskısına karşı koyan bir kadın olarak tasvir edilir. Oyundaki absürt unsurlar arasında yer alan 'Rehber Ruh' ve 'Hester'ın ölen kardeşinin ruhunun gelmesi, kadınların tarihsel olarak maruz kaldığı baskı, şiddet ve ötekileştirme konularına da işaret eder. Ancak, Hester'ın İrlanda toplumunun en alt sınıfı kabul edilen gezgin tenekeçilerin bir üyesi olması, oyunda aynı zamanda sınıfsal ayrımcılık ve sömürüyü de ele almaktadır. Bu noktada, Marksist Feminizm düşüncesinin etkileri de görülebilir. Marksist Feminizm, kadınların sınıf konumunu, kapitalizmin kadınlar üzerindeki sömürsünü ve erkek egemen sistemi sorgulayan bir feminist yaklaşımdır. Kediler Bataklığı'nda yansıtılan farklı feminist akımlar, ayrımcılığın çeşitli boyutlarına işaret etmektedir. Oyun, farklı feminist düşünce ve akımların birbirleriyle etkileşim içinde olduğu bir zamanda yazılmış olmasına rağmen, 'kadınların eşitlik mücadelesinin' devam ettiği günümüzde de hala güncelliğini korumaktadır. Kediler Bataklığı'nda oyununu feminizm dalgaları bağlamında ele aldığımız zaman, birçok farklı akımın ve ayrımcılığın oyuna yansıdığını söylemek mümkündür. Kadınlara yönelik ayrımcılık, baskı, farklı boyutlardaki şiddet ve ötekileştirme kökleri yüzyıllara dayanan bir ayrımcılıktır. Ancak yazarın yaşadığı dönemi ele aldığımız zaman, Kediler Bataklığı'nda yazıldığı dönem açısından bakıldığında Radikal Feminizm dönemine ait olduğu görülmektedir ancak Hester'ın İrlanda toplumunun en alt sınıfı kabul edilen gezgin tenekeçilerin bir üyesi olmasından dolayı yaşadığı ayrımcılık Marksist Feminizmin bir konusu sayılabilir.

Xavier: Beni alt edemeyeceksin, Swane. Anneni buradan kovdum, seni de kovacağım. Korkak bir tavşan gibi kaçacaksın buralardan (Carr, 2016, s. 74).

Xavier'in Hester üzerinde kurduğu baskı, onu toplumdan soyutlamayı kendinde hak görmesi Marksist Feminizmin konusu olabilmektedir.

4.1.1 Feminist tiyatro. Feminist tiyatronun 1960'ların sonlarında Batı'da ortaya çıkmasında deneysel tiyatro çalışmaları, yeni sol hareketi ve kadın hareketlerinin etkili olduğu söylenmektedir. Kadınların özgürlük mücadelesi kuşkusuz Feminist Tiyatroya ilham olmuştur.

BÜKAK'lı kadınların (2011) yaptığı çalışmada feminist tiyatro şu şekilde tasvir edilmiştir:

Feminist tiyatro ya da kadınların tiyatrosu diyebileceğimiz tiyatro formunu kadrosu ve seyircisi kadınlardan oluşan, sahnelediği metni feminist bir bakışla ele alarak alternatif bir dramaturji oluşturan ya da zaten kadın yazarların bu perspektifle yazdığı metinleri ele alan ve sahne üstünden kostüm, dekor, ışık gibi teknik başlıklarına kadar her alanda kadınların kolektif şekilde çalıştığı bir tiyatro formu olarak tanımlayabiliriz⁶.

Yukarıda yer alan açıklama doğrultusunda ve tiyatro kadrosu açıdan bakıldığında Kediler Bataklığı'nda oyunu tam bir feminist tiyatro diyememekteyiz. Ancak, dönemi ve oyunda yer alan mücadele bağlamında 'Hester'in topluma karşı verdiği mücadele' ataerkil sisteme dikkat çeker.

Feminist tiyatro, bulunduğu coğrafi bölge ve konjüktürel duruma bağlı olarak farklılıklar göstermesine rağmen; metin, yazar, sahneleme, dil, amaç ve benzeri tiyatral noktalarda benzerliklerle üretilmiştir. Bu sahneleme yöntemiyle, günümüzde daha ileri örnekleri olan bir tiyatronun oluşmasına önyak olmuştur (Gül, 2009, s. iv).

Bu durumun örneklerini, günümüzde yazılmış Caryl Churchill'ın Zirvedeki Kızlar, Sevilay Saral'ın Beş Kadın ve Kadın Masalları, Dario Fo ve France Rame'nin Yalnız Kadın oyunlarında görebiliriz.

⁶ <http://www.bukak.boun.edu.tr/?p=693>

İncelenen oyunlar, farklı şekillerde feminist metin tanımını içermektedir. Bu oyunlar, içerdikleri toplumsal sürecin de ele alındığından, söz konusu ülkelerdeki kadınların durumunu da gözden geçirmek için kullanılmaktadır.

Feminizmin ve feminist tiyatro anlayışının tek bir şekilde var olması mümkün değildir, farklı ülkelerin kendilerine özgü sosyolojik alt ve üst yapılarının olmasıyla açıklanabilir. Bu nedenle, feminizmin farklı dalları ve feminist tiyatro hareketleri de uluslararası alanda farklılıklar gösterir. Örneğin, İsrail'deki feminist tiyatro hareketi, Güney Afrika'daki feminist tiyatro hareketi ile benzerlikler gösterirken, temelde farklı beklentilere ve sorunlara sahiptir. Bu örnekler, feminizmin ve feminist tiyatro hareketlerinin farklı ülkelerdeki sosyal, kültürel ve siyasi bağlarına göre şekillendiğini göstermektedir. Feminizm ve feminist tiyatro hareketleri, her zaman çeşitlilik ve farklılıklarla doludur ve bu, daha kapsayıcı ve eşitlikçi bir dünya için mücadele ederken anlaşılması gereken bir gerçektir (Gül, 2022, s. 467).

Marina Carr, günümüz İrlanda'sında yaşayan her sınıftan kadının yaşamına uygun kadın öyküleri yazan bir yazar olarak tanınmaktadır. Carr'ın oyunlarındaki ana izlek, kadına yüklenen yapay toplumsal cinsiyet ve kimlik rolleri, kadının güç odakları tarafından ötekileştirilmesi ve erkek egemen sisteme karşı verdiği varoluş mücadelesidir. Carr'ın oyunlarında, kadınların toplumsal cinsiyet rollerine uyması ve bu rollerin onları nasıl ötekileştirdiği konusu ele alınır. Oyunlarında kadın karakterler, kendi kimliklerini ve kadınlık rollerini sorgularken, aynı zamanda erkek egemen sisteme karşı mücadele ederler. Carr, kadınların güçlü ve bağımsız karakterler olarak tasvir edilmesine özen gösterir.

Marina Carr, klasik hikayeleri çağdaşlaştırarak ve feminist bakış açısıyla yeniden yorumlayarak kadınların güçlü ve özgür karakterlerini ortaya çıkarır. Bu noktada, Carr'ın kadın karakterlerinin kendi kimliklerini inşa etme ve erkek merkezli değerler için mücadele etme konularını ele aldığı görülür. Carr'ın en bilinen eserlerinden biri, Medea'nın hikayesini günümüze uyarlayarak, kadınların kendi özgürlüklerini arama mücadelesini anlatan bir oyundur. Carr, Kediler Bataklığı'nda da Medea'nın hikayesini kullanarak kadınların tarihsel mücadelesini yansıtırken, aynı zamanda kadınların kendi özgürlüklerini kazanmak için teknik ve geleneksel yapıları da kullanabileceklerini vurgular (Sayın, 2008, s. 76).

4.2 Medea ve Kediler Bataklığı'ndaki Feminizm Unsurları

Antik Yunan'da olduğu gibi İrlanda toplumunda da evlilik kadınları koruyordu ve toprak sahibi olmanın yolu, damat ile babası arasındaydı. Kadın, ataerkil düzende mal aktarımını ve maddi gücün devamlılığını sağlayan bir araç olarak sunulurdu. Caroline, babası ve Carthage arasında bir değiş tokuş olarak görülüyordu. Creon'un Medea'yı ülkesinden sürmesi gibi, Caroline'ın babası Xavier de Hester'la yüzleşir ve onu bir silahla tehdit ederek bataklığı terk etmesini söyler. Xavier'in tavrı, 5. yüzyıl Atina kültüründe bulunan cinsiyetçi yaklaşıma benziyor. Erkekler halka açık yerlerde ve tiyatrolarda iken kadınlar evlere hapsediliyordu.

“Kadınların tutulmak istedikleri iç mekânlarda, sınırlı yetilere sahip oldukları varsayılır. Ancak sahneye çıktıklarında ve eylemde bulduklarında olay örgüsü farklı bir boyuta taşınmakta ve kendilerine yüklenen toplumsal kimliklerden sıyrılarak erkek egemen dünyanın düşünce kalıplarını yıkmaya çalışmaktadırlar” (Güzel, 2017, s. 81). “Elde edeceği özgürlükle birlikte ortaya çıkabilecek problemlerden korkma ve kadını kontrol altında tutma yaklaşımı, tehlikeli olabileceği varsayılan Hester'ın yaşam alanlarından uzaklaştırılarak, şehirde bir evde tek başına yaşamaya zorlanması da açık bir şekilde gözlenmektedir” (Güzel, 2022, s. 1254).

Hester, yönetici toplumun beklentilerinin aksine kolay kolay pes etmez ve doğduğundan beri bildiği tek yeri bırakıp başka bir yere gitmek istemez. Bunun yerine, Carthage'ın en değerli varlıklarına zarar vermek için evdeki ve ahırdaki hayvanları sarhoş bir halde yakar. Verdiği zararlar, materyalist olan ve kendisine haksızlık eden eski sevgilisini cezalandırır. Carthage'a ait bir çiftliği yakıp değerli malları ve mevcut ekonomik gücü elinden alarak, reddettiği ataerkil düzene ve topluma karşı olduğunu gösterir. Carr, “Dünyayı yakıp kül etmek fevkalade bir şey. (...) Kadının öfkesi korkutucudur. Hester Swane'ın öfkesi korkutucudur. Öfke yersiz değildir. Eğer toplum sana sürekli hayır derse bu reddediş bir yerlere varmalıdır. Öfke, karanlığa dönüşür ve patlar” (2015) diyerek oyundaki gibi ihanet, reddedilme ve dışlanma sonucunda kadınların öfkesinin mutlaka sona ereceğini vurgular.

Evden çıkmadan önce evi yakmak da eski bir gezgin geleneğidir ve İrlanda'nın yükselen emlak değerlerine bir lanetin sinyalini verir (Scanlan, 2006, s. 182). Ayrıca

aileden biri öldüğünde içinde yaşadıkları kervanlar ya yakılıyor ya da terk edilmeden önce satılıyor. Carr, bu geleneği oyununa entegre ederek İrlanda kültür ve geleneğini yansıtır ve Euripides'in mitolojik bir karakterin trajik öyküsünü anlatan Medea'sını oyununa uyarlar. Carr, toplumda anlamını ve değerini yitirmiş olguları bize hatırlatan halk mitlerini bulmaya çalışır. (O'Hanlon, 2003, s. 188).

Eski ve yeni bu şekilde sentezleyerek, günümüzle uğraşırken oyunun geçmişten ve İrlanda'nın kültürel topluluklarından ayrılmamasını sağlamaya çalışmaktadır. Çağ değişse de temel insan ihtiyaçlarının ve sorunlarının benzerliği tiyatrodaki eski eserlerin bulunmasını kolaylaştırmıştır.

Medea hayatını güvence altına almak için bir erkeğin koruması altına girmeyi tercih ederken, Hester ihanetin ardından evinde kalma mücadelesi verir, kimseden yardım talep etmez. Bu şekilde hareket etmesi onun, toplumda kendi değerleriyle ve sahip olduğu özelliklerle var olmaya çalıştığını gösterir (Güzel, 2022, s. 1254).

Hester ataerkil bir toplumun baskılarına yenik düşmeyerek ve sorunlu kişiliğiyle kurulu düzene meydan okuyarak klişeleri yıkmaktadır. Bağlı olduğu değerlerden ödün vermeden toplumda haklarına saygı duyan bir birey olmaya çalışır. Aynı zamanda erkeğin himayesini de reddeder. Bir kadının bir erkekten bağımsız bir hayat kurabileceğini kanıtlamak istemektedir ve Carthage'in verdiği parayı reddederek sunduğu malzeme için değerlerinden ve gururundan vazgeçmeyeceğini göstermektedir.

Bölüm 5

Kediler Bataklığı'nda Oyunundaki Travmatik Unsurlar

5.1 Anne-Çocuk İlişisine Freudyen ve Lacanyen Bakış açıları

Anne ve çocuk arasındaki psikolojik ilişki, Sigmund Freud'un psikanalitik teorisi ile birlikte daha detaylı bir şekilde incelenmiştir ve Freud bu alanda öncü bir isim haline gelmiştir. Bununla birlikte, Freud'un çalışmalarının yanı sıra, anne ve çocuk arasındaki psikolojik ilişki konusuyla ilgili ilk araştırmalar Freud'dan önce başlamış

ve John Bowlby, Mary Ainsworth ve René Spitz gibi araştırmacılar da bu alanda önemli çalışmalar yapmışlardır. Ancak, Sigmund Freud'un psikanalitik teorisi ile birlikte, bu konu daha ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Freud'un Düşlerin Yorumu kitabı, yazarın Oidipus kompleksi hakkında daha detaylı bir açıklama yaparak düşünce dünyasını etkileyen bu konuyu ilk kez bir kitapta ele aldığı önemli bir eserdir. Oedipus kompleksi; Adını Yunan mitolojisinde babasını öldürüp onun yerine geçen ve annesiyle evlenen Oedipus'tan almıştır. Mitolojide bu olay Oedipus büyüdükten sonra gerçekleşir; ancak Freud'a göre bu dürtüler, psikoseksüel gelişim teorisinin "Fallik" döneminde kendilerini gösterir ve "Oedipus Kompleksi" olarak isimlendirilir. Kızının babasına aşırı bağılılığını ve annesinin yerini alma arzusunu ise "Elektra kompleks" olarak adlandırmaktadır (Akmaz, 2017, ss. 43-55).

Ayşe Arzu korucunun da söylediğine göre Elektra kompleksi “yetişkinlik döneminde ya babaya benzeyen biriyle evlenip ona sınırsız itaat etmeyle, ya erkeklere özgü bir yaşam tarzı benimsemeyle ya da oğlan çocuğunda olduğu gibi eşcinsel bir tercih belirlemeyle sonuçlanır” (Korucu, 2019, s. 135). Bu yaklaşımla Hester'ın yapmış olduğu eş seçimi babasıyla örtüşmektedir. Aynı Hester'ın babası gibi yerleşik bir yaşama sahip olan Carthage, tıpkı babası gibi Hester'ı terk etmektedir.

Oedipus kompleksi, adını nereden geldiğini keşfetmeye çalışan bir Yunan kahramanı olan Kral Oedipus mitinden alır. Oedipus, Thebes kralı Laius'u öldüreceğine ve annesiyle evleneceğine dair bir kehanete meydan okumak için çocuklukta terk edilmiştir. Kurtarılıp, uzak bir sarayda büyütülmüştür. Burada, kökeninden şüphe duyarak, kehanete meydan okuma ve köklerinin olduğu yere geri dönmek için kışkırtılmıştır. Kader onu köprüde babasını öldürmeye, ardından Sfenks'in gizemini çözmeye ve şehri vebadan kurtarmaya zorlamıştır. Thebes'e yolculuğuna devam etmiştir. Kehanet gerçek olup, bilinmeyen annesiyle evlenmiştir. Kendisi kabul etmese de medeniyetin şartları ister istemez bu davranışı korkunç bir akıbete mahkûm etmiştir (Freud, 1954, ss. 260- 261).

Freud, Oedipus mitinin “insanlık ailesinin tarih öncesi bellek izi” olduğunu savunmaktadır. (Freud, 1949, s. 58). İlkel kaynaklardan gelen iğdiş edilme korkusunu narsisizmle karşılaştırır. Kastrasyon ölçülemez bir korkudur; insan toplumlarında çocuğun anne babasıyla olan ilişkisini de etkiler. Oedipus mitinde kastrasyon meydana

gelir; çünkü Oedipus suçunu anladıktan sonra kastrasyonun sembolü olarak kendini kör ederek kendini cezalandırır. Oedipus, öldürdüğü kişinin babası, evlendiği kişinin de annesi olduğunu bilmiyordu. Bu nedenle Freud, analizinde Oedipus'u cehaletin bilinçdışının bir temsili olarak görmüştür. (Freud, 1949, s. 60).

"Elektra" terimi, ağabeyi Orestes ile babasının öldürülmesi için annesinin ölümünü planlayan mitolojik bir karakterin adından gelmektedir. Elektra kompleksinde kız, babasının penisine sahip olma arzusu konusunda annesiyle rekabet eder ve anneyi onu almakla suçlar. Oedipus Kompleksi'nin dişi eşdeğeri. Bununla birlikte, Elektra kompleksinin çözümü, Oedipus kompleksinden çok daha karmaşıktır. Elektra kompleksini tetikleyen olaylar dizisi şu şekildedir: Bir kız bir penis görür ve bunun kendisine ait olmadığını anlar. O da bir penise sahip olmak ister (penis kıskançlığı/hasedi), penis için maskulinite kompleksi de geliştirebilir. Sorunu onu dünyaya getiren annede bulur. Sigmund Freud'a göre bir kız çocuğu, kendisini kastrasyona uğrattığını düşündüğü için annesine olan duygularından vazgeçer ve ondan geri çekilir. Jeanne Lampl de-Groot'a (1895-1987) göre bir kızın ilk aşkı annesidir. Bu konuda babasıyla kavga etmek istiyor ancak anatomik ve cinsiyet farklılıklarını fark edince hayal kırıklığına uğrar. Organlarının aslen bir erkeğe benzediğini, annesine olan yasak aşkın cezası olarak ondan alındığını düşünür. Genç kadın Elektra kompleksi şu şekilde çözüyor: 1. problemle yüzleşiyor, kastrasyonu reddediyor (kompleks sıfır oluyor). 2. Anneyi arzulamaktan vazgeçer. Anneyle olan libidinal ilişki yerini anneye özdeşleşmeye bırakır; Penis sahibi olma arzusunun yerini çocuk sahibi olma arzusu alır. 3. Electra kompleksi gelişir. Bu karmaşa yüzünden kız babasını ister, sevgi nesnesi baba olur, kıskançlık nesnesi ise anne olur. Freud, bu süreci Oedipus kompleksinin kadın tipi olarak kabul eder⁷.

Her iki cinsiyetten çocuk, bu iki durumun farklı geliştiği görülmektedir. Annesi veya babası ile özdeşleşmeye başlayan çocuk, onunla benzer özellikler geliştirme eğilimindedir. "Karşı cinsten ebeveynine sevgi duyması hem cinsi ebeveynine karşı da hem sevgi hem de nefret duyması önemli bir çatışmayı doğurmakta ve bu Oidupus Karmaşası'nın içeriğini oluşturmaktadır. Karmaşanın çözümü erkek çocuğun enest

⁷ <https://www.psikolojisozlugu.com/electra-complex-elektra-kompleksi>

yaşadığını tanıyarak annesinden vazgeçmesi ve babasıyla özdeşleşmesi olarak değerlendirilmektedir.”⁸.

Freud sonrası psikanaliz uzmanlarından Jacques Lacan, kastrasyon kompleksinin çocuktan ziyade anne tarafından yaşandığını savunur. “Buna göre, anne kendi eksikliğinden ötürü bilinçdışı bir biçimde çocuğunu kendi fallusu olarak görür. Ancak anneye doğrudan yaşadığı bu mutluluğu yasaklamak adına çocuk, babanın yasası olan kültürün yasası tarafından anneden koparılır, yani bir anlamda iğdiş edilir” (Korucu, 2019, s. 135).

Lacan’ın bu yaklaşımı Kediler Bataklığı’nda da görülmektedir. Hester’in fallusu olarak yaşantıladığı yavrusu Josie babası tarafından kastre edilmektedir. Preoedipal dönemdeki eksik, Başka’daki eksik dolayısıyla anlamlandırılmadığında; bir başka deyişle fallusun eksikliği sonucunda travma ortaya çıkmaktadır (Verheaghe, 2013).

Lacan’ın psikanalitik tecrübenin farklı yönlerine gönderme yapan gerçek, imgesel ve simgesel olmak üzere üç düzeni önemli bir yer tutmaktadır. Gerçek, dilin dışında olandır ve her çeşit sembolleştirmeye karşı koymaktadır. Lacan gerçeği imkânsız olarak ifade eder⁹. Evans, Gerçek’in imkânsız oluşu ve dilin dışındaki konumu sebebiyle gerçek travmatiktir der (Evans, 1996). İmgesel yoluyla ise özne kendi kendini resmetmekte ve gerçekliği gizlemektedir. İmgesel düzen, onaylayıcı ve kurucu boyutunu simgesel düzenden almaktadır (Clero, 2011, s. 2002). Simgesel düzen ise, yasa ve yapı kavramlarını kapsayan dilsel boyuttur (Evans, 1996). Lacan’ın psikanalizinde "Başka" kavramı, öznenin kendisini çevreleyen dünyayı algılama ve anlamlandırma biçimini ifade eder. Başka, ilk olarak çocuk için annenin varlığıyla temsil edilir ve çocuğun anne ile ilişkisi, gerçek, simgesel ve imgesel anneler kavramları aracılığıyla açıklanır (Evans, 1996). Gerçek anne, çocuğun ihtiyaçlarını karşılayan kişidir ve çocuğun başlıca bağımlılığıdır. Simgeleştirme süreciyle, annenin sağladığı nesnelere yanı sıra annenin kendisi de simgesel bir işlev kazanır. İmgesel anne ise, çocuğun annesiyle kurduğu bütünlüğü ifade eder ve bu bütünlük, babanın devreye girmesiyle bozulur. Annenin fallus arayışıyla babaya doğru yönelmesi, çocuğun annesinin kaybı ve travmatik bir ret olarak yaşadığı bir boşluk yaratır (Evans,

⁸ https://www.academia.edu/4667586/freud_ve_psikanaliz

⁹ <https://dusunbil.com/klein-ve-lacanda-kaygi-ve-travma/>

1996). Başka kavramı, çocuğun düşleminin oluşumunda da önemli bir rol oynar. Çocuk, annenin yokluğunu hissettiğinde, "fort-da" oyununu oynayarak kaygı yaratan eksiklikten zevk çıkarmaya çalışır. Bu oyun, annenin yerini tutar ve çocuğun kaygılarına çözüm sunar (Lacan, 2013, 1964).

Başka kavramı, öznenin dünya ve kendisi hakkındaki algılamasının kompleks bir şekilde şekillenmesinde önemli bir rol oynar.

“Başka'nın eksiğiyle karşılaşan çocuğun bu eksikle baş etmek için kullandığı mekanizma, onun yapısını belirlemektedir. Lacanyen psikanalitik kuramda üç klinik yapıdan biri olan nevrotik yapı, histeri ve obsesyon olarak iki alt kategoriye ayrılmaktadır” (Korkmaz, 2021, s.169). Histerik özne, Başka'daki eksikle baş etmek için, Başka'daki eksiği tamamlamaktadır. Böylece, histerik özne, Başka için gerekli nesneye dönüşerek kendisini kurmaktadır. Obsesif yapıda ise özne, Başka'daki eksiği reddederek kendisini kurmaktadır (Atmaca, 2017). Lacan nevrotik düşlemi “Nesne ile ilişkisinde bölünmüş özne” olarak bir formülle ifade eder. “Başka benden ne istiyor?” sorusu neticesinde yapılanan düşlemi ve öznenin Başka'nın arzusu ile diyalektiğini göstermektedir (Fink, 2016, 1997). Lacan'a göre “Objet petit a, das Ding ve fallus kavramları arasındaki ilişkiyi tarihsel açıdan takip etmek öznenin düşleminin oluşumunu, düşlem ile travma kavramlarının ilişkisini ve bu kavramların imgesel, simgesel ve gerçek düzen ile ilişkisini anlamayı sağlayacaktır” (Korkmaz, 2021, s.169). "Objet petit a" öznenin eksikliğini ifade eder. Özne, kayıp nesneye yönelik bir özlem duyar ve bu özlem, öznenin kendisini tamamlamak için bir nesneye tutunmasına neden olur. Ancak bu nesne, aslında öznenin gerçek kaybını telafi etmeye yetmez. Öznenin bu nesne aracılığıyla kaybını unutmaya çalışması ve doyum arayışını sürdürmesi söz konusudur (Lacan, 1991). "Das Ding", Lacan'ın Almanca'da "şey" anlamına gelen bu terimi, nesnenin tam anlamıyla tanımlanamayan bir varlık olduğunu ifade etmek için kullanır. Nesne, öznenin arzusunu ve kaybını belirleyen bir etken olmakla birlikte, aynı zamanda öznenin onu kavraması veya ifade etmesi imkansızdır. Bu nedenle, nesne "şey" olarak ifade edilir ve tam olarak tanımlanamaz (Lacan, 2006). "Fallus", Lacan'ın psikanaliz teorisinde, erkeklik sembolü olarak ele alınır. Bu sembol, erkek öznenin kendisini tamamlama ve diğer öznelerle karşı üstünlük sağlama arzusunu yansıtır. Ancak

"Fallus" sembolü, aslında erkeğin eksikliğini de ifade eder. Bu eksiklik, erkeğin biyolojik cinsiyetindeki anatomik farklılıktan kaynaklanır ve erkeğin kaybına yol açar. "Fallus" sembolü, bu kaybı telafi etmek için kullanılan bir semboldür ve öznenin arzusunu belirleyen önemli bir faktördür (Fink, 1995). Verheaghe'nin de dediğine göre fallusun eksikliği sonucunda travma ortaya çıkmaktadır (Verheaghe, 2001). Travmatik deneyim, fallus ve kastrasyon perspektifinden anlaşılabilen gerçeğe "kötü" karşılaşmadır. Bu gerçek, eksik fallik formda algılanarak ve savunma mekanizmaları yoluyla düşleme süreciyle işlenir. Ancak, ilk başta bu eksiklik fallik olarak yorumlanamazsa ve simgesel veya imgesel olarak işlenemezse, gerçek ısrarla ortaya çıkar ve travmatik etki yaratır (Charles, 2011). Lacan için de travma ile dayanılmaz olan arasında bir bağlantı vardır: Travma Gerçek ile karşılaşmadır – bu hem konuşma hem de yazı dilinde simgeleştirilmesi imkânsız bir deneyimdir. Gerçek, düşünülmesi mümkün olmayan, sembolleştirilmenin dışında kalandır. Dolayısıyla; travmatik Gerçek, tanımı gereği, ruh tarafından sindirilemez¹⁰.

Bu düşünceye göre Kediler Bataklığı'ndaki Gerçek'i anne karakterinin terk etme eylemi sonucu olarak ortaya çıkan psikolojik durum olarak nitelendirilebilir. Bu Gerçek Hester tarafından sindirilemeyip şiddet unsuru olarak ortaya çıkar ve iki cinayete sebep olur.

Kediler Bataklığı'nda Jung'un arketiplerine rastlamak mümkündür. Psikoloji alanında arketipler teorisini geliştiren Jung, "archetype" terimini, insan zihnin derinliklerinde bulunan ve evrensel olarak paylaşılan sembolik formları ifade etmektedir. Jung'a göre, arketipler insan davranışları, düşünceleri ve algıları temelinde yatarlar. Bu sembolik formlar insanın doğal dürtülerini ve zihinsel arzularını anlamasına yardımcı olur. Jung, arketiplerin doğuştan geldiğini ve insanların tüm kültürlerde benzer arketiplerle karşılaşabileceklerini savunur (Friedman, 2019). Örneğin, annelik, babalık, kahramanlık, ölüm ve yeniden doğuş gibi arketipler, dünya çapında benzer şekillerde görülebilir (Neumann, 1995). Ayrıca, Jung'a göre arketipler insan rüyalarında, mitlerinde, efsanelerinde ve sanatında da ortaya çıkarlar.

¹⁰ <https://dusunbil.com/klein-ve-lacanda-kaygi-ve-travma>

Marina Carr'ın "Kediler Bataklığı'nda" oyunu, Jung'un arketiplerine benzer sembolik formların kullanıldığı bir örnektir. Oyunun karakterleri, eylemleri ve mekânı, birçok farklı arketipik sembolizm taşır. Ana karakter Hester Swane, annelik ve babalık arketiplerine örnek olarak verilebilir. Hester'ın annesi tarafından terk edilmesi annelik arketipine olan ihtiyacını yansıtır (Carr, 1998). Diğer bir karakter olan Carthage Kilbride, kahraman arketipi ile temsil edilir. Hester, Carthage ile ilişki yaşarken, onun hayatını kurtarmak için kahramanlık görevi üstlenir. Bu, kahramanlık arketipi ile bağdaştırılabilir. Ayrıca, oyunun mekânı da arketiplere benzer sembolik anlamlar taşır. Bataklık, ölüm ve yeniden doğuş arketiplerini yansıtır. Hester, bataklıkta kaybolmuş ve yeniden doğuşunu gerçekleştirmek için mücadele etmek zorunda kalmıştır (Carr, 1998). Oyun, Jung'un arketiplerine benzer sembolik formların kullanımını sayesinde, daha derin anlamlar taşır. Bu sembolizm, karakterlerin iç dünyalarını ve dış dünyada verdikleri mücadeleleri yansıtır. Hester'ın annelik arketipi ile ilişkisi, insanların ailevi ilişkilerdeki karmaşık duygularını yansıtırken, Carthage Kilbride'in kahramanlık arketipi, insanların cesaretlerini ve fedakarlıklarını yansıtır. Bataklık ise, ölüm ve yeniden doğuş arketipleri ile bağlantılıdır ve karakterlerin iç dünyalarındaki mücadelelerini yansıtır.

Marina Carr'ın "Kediler Bataklığı'nda" oyunu, Jung'un arketipler teorisine uygun olarak sembolik formların kullanımını yansıtmaktadır. Bu sembolik formlar, insan davranışının temelinde yattığını iddia eden Jung'un teorisine dayanmaktadır. Bu nedenle, oyun insan davranışının anlaşılması ve psikolojik rahatsızlıkların kökenlerinin keşfedilmesi açısından da ilgi çekici bir sanat yapıtı olarak değerlendirilebilir (Stevens, 1994).

5.1.1 Kediler bataklığı'ndaki anne-çocuk ilişkisi. Marina Carr'ın "Kediler Bataklığı", "Portia Coughlan" ve "Mai" gibi oyunlarında ortak bir tema olarak anneliği ve annelerin rolünü ele aldığını söyleyebiliriz. Bu oyunlardaki anne karakterleri, bazı benzerlikler taşırlar. Öncelikle, bu üç oyundaki anne karakterleri, çocuklarına olan bağımlılıkları, koruyuculuğu ve şefkatleriyle tanınır. Ancak aynı zamanda, hepsi de acımasız ve baskıcı olabilen bir yönleri de vardır. Bu karakterler, çocuklarının hayatlarını kontrol etmek istedikleri için onları baskı altına alırlar ve bazen onların kendileri gibi olmalarını beklerler. Ayrıca, "Kediler Bataklığı" ve "Portia Coughlan"

oyunlarında, annelerin kendilerine yönelik kızgınlıkları ve intihar düşünceleri de ortak bir tema olarak ele alınır. Bu oyunlarda, anne karakterler, kaybedilen sevdikleri ya da hayal kırıklıkları nedeniyle kendilerini suçlarlar ve kendilerini cezalandırmaya yönelik düşünceleri vardır. Bu üç oyunda da anne karakterleri, çocuklarının hayatındaki çatışmaları, kayıpları ve trajedileri yansıtan birer sembol haline gelirler. Bu karakterler, oyunların ana teması olan aile, geçmiş ve kültürle ilgili konularda önemli bir işlev görürler ve oyuncuların ve izleyicilerin bu temaları daha iyi anlamalarına yardımcı olurlar.

Kübra Vural, “Violent Mothers in Marina Carr’s Plays: The Mai, Portia Coughlan and By the Bof of Cats...” tezinde Marina Carr oyunlarındaki anne karakterlerinden şöyle bahsetmiştir:

Marina Carr İrlanda sahnesinde pek görülmemiş anne tasvirleriyle öne çıkar. The Mai, Portia Coughlan ve By the Bogs of Cats... başlıklı oyunlardan oluşan Midlands üçlemesinde yazar, başkışı anne karakterlerin tasvirlerinde, mükemmelleştirilen ve romantikleştirilen annelik kavramlarını sergilemeyi reddeder. Carr anne karakterlerinin kişisel sorun ve isteklerini öne çıkarır; annelik kimliklerini katı ve net bir biçimde reddeden karakterleri tasvir ederken onları şiddetle harmanlar (Vural, 2015, s. iv).

Bu sebeple bu bölümde Kediler Bataklığı’ndaki annelik, travma ve şiddet unsurları incelenecektir.

İnsanlığın başlangıcından bu yana, ataerkil toplum düzeninin etkisiyle kadının geçirdiği değişim süreçleri, çağlar boyunca ona birçok olumsuz özellik atfederken, değişmeyen tek ve en kutsal özelliği annelik olmuştur. Anneliğin kutsiyeti ve saflığı, hemen her dönemde kadına ayrıcalıklı ve saygın bir konum bahsetmiştir (Korucu, 2019, ss. 133-143).

Hester Swane, annesiyle birlikte Kediler Bataklığında yaşarken küçük yaşta annesi tarafından terk edilen bir karakterdir. Bu olaydan sonra tüm yaşamını annesini bekleyerek geçiren Hester’in içinde derin bir boşluk oluşmuş ve travmalar yaratmıştır. Bu durumu, oyunun sonunda kızını tıpkı kendi gibi bir anneyi bekleyerek geçirmemesi için öldürmesinden anlaşılabilir.

Şafak vakti çorak, bembeyaz, buzlu, soğuk bir hava ve keman eşliğinde başlayan oyun Hester'in bulunduğu durumu yansıtan hayaletimsi bir atmosferi çağrıştırıyor (Baltaoğlu, 2020). Eda Dedebaş'ın iddiasına göre kara kuğu Hester'in geçmişinden bir anıyı temsil eder ve çocukluk anılarıyla ve hayatının bir yansıması olarak ilişkilendirilebilir. Bu anlamda Hester çocukluk anılarını travmatik bir şekilde hatırlıyor ve travmasını tekrar etmekten kendini alamamaktadır (Dedebaş, 2013).

Hester'in kara kuğuyla olan ilişkisi oyundaki şu kısımdan anlaşılabilir:

Hester: Kara Kuğu bu... Yaşlı Kız... yıllardır tanırım onu. Küçükken beraber oynardık. Batakılık'tan ayrılmak zorunda kaldığımda ve yıllar sonra geri döndüğümde bu kuğu, Batakılığı yara yara geçerek tam burada beni karşılamış ve yanıma gelerek elimden öpmüştü. Dün gece onu Batakılığın kenarında buldum. Donmuş. Cesedini buzun üzerinden kazımak zorunda kaldım. Karnının alt tarafı buza yapışıp kaldı (Carr, 2016, ss. 16).

Hester'in öteki dünyayla olan bağı, travmatik geçmişinin tekrarlayan yansımalarını beraberinde getirir ve kendi kendine marjinalleşmeye yol açar (Baltaoğlu, 2020).

Oyunun geçtiği bataklık kötü kokan, yaşama elverişsiz, sağlıksız bir bölge olmasına rağmen Hester'in buraya derin bir bağlılığı görülmektedir. Kader Güzel de makalesinde aşağıdaki şekilde Hester'in travmalarına değinmiştir:

Hester'in vazgeçemeyecek kadar bağlandığı Kediler Batakılığı, onun çocukluğunda annesi tarafından bu bataklıkta terk edilmesiyle anlam kazanır. Batakılık, onun anne özlemini ve ana rahmine dönmek isteyişini simgeler. Terk edilmesiyle oluşan travma sonucunda yalnızlığını ve çaresizliğini hissettiği her an annesi ve onun büyüdüğü yer olan bu bataklık onun sığınabileceği tek mekân olur. Burada annesinin ona dönmesini beklemeye devam eder. Çocukluğuna yönelik olumlu anılara sahip olmayan Hester için annesiyle bağının kuvvetli olduğu tek yer ve zaman onun rahminde olduğu evredir. Bu yüzden travmasını atlatamayan Hester gerçek dünyadan bataklığın gizemine ve annesinin özlemine sığınarak uzaklaşır (Güzel, 2022, s. 1246).

Hester'in Annesine olan saplantılı bağıın sebep olduğu tek şey Josie'nin ölümü de değildir. Yaşadığı acıyı kaldıramayan ve bunu şiddete dönüştürdüğü ilk şey kardeşi Joseph'in cinayetidir. Annesinin Joseph'e daha bağılı olması ve onu daha çok sevdiğini düşünmesi Hester'ı cinayete kadar sürüklemektedir. Bu durum "Hep annemle olduğun için ve o sadece senin olduğun için yaptım." cümlesinden de anlaşılacaktır (Carr, 2016, ss. 68).

Protagoniste Xavier ve Carthage tarafından uygulanan sürgün ve ayrılık fikri onda şiddet içeren davranışları tetikler ve trajik sona sebep olan başka bir unsurdur.

Hester Swane savunmasız bir figürdür. Savunmasızlığı aile kimliğinin sebep olduğu çatışmadan kaynaklanır. Annesi Josie gezgindir, babası Jack Swane ise yerleşik bir kişidir. Hester'ın topluluğu onu yedi yaşına kadar annesiyle yaşadığından gezginlere ait görmektedir oysa hayatında hiç bulunmayan babası Bergit Adası'ndandır (Vural, 2015, s. 107).

Bütün bunlar onun ötekileştirilmesine sebep olmuştur.

Bölüm 6

Kediler Bataklığı'nda Oyununun Sahnelenmesi

Bu bölüm, bu çalışmada merkeze alınan kavramların sahnelenmesini içermektedir. Oyun 20. yüzyılda geçtiğinden dolayı çağdaş bir sahneleme yapılabilir. Oyun Euripides'in Medea oyunundan uyarlandığından bu kısımda kısaca Medea ile benzer yönlerinden bahsedilecektir. 'Medea', antik Yunan tragedyası geleneği içinde yer alır. Genel olarak kabul gören görüşlere göre, 'Medea'nın protagonist (baş karakteri) Medea'dır, antagonist ise Kreon ve Jason olarak kabul edilir (B.a).

Medea, Kolhisli prenses ve büyücü bir kadındır. Oyun boyunca, kocası Jason tarafından terk edilmiş, yıkılmış ve intikam arayışına girmiştir. Medea, Jason'a olan aşkının getirdiği acılarla boğuşurken, çocuklarını da kaybetmekten korkar ve onlara zarar verme kararı alır. Bu seçimiyle, kendi acılarına ve intikam duygularına yenik düşerek trajik bir yol izler. Kreon, Korint kralıdır ve Medea'nın sürgüne gönderilmesini emreder. Medea'nın kocası Jason ile evlenmesine izin veren Kreon, daha sonra Jason'u koruyarak onun tarafında yer alır. Kreon, Medea'nın kocası Jason'a

duyduğu öfke ve nefretin hedefi haline gelir. Medea'nın çocuklarını öldürmesinden sonra da Kreon, Medea'nın intikamını almak amacıyla onu cezalandırmaya çalışır.

Jason ise Argonautlar'ın lideri ve Medea'nın eski kocasıdır. Oyunun başında, Jason, Medea'yı terk ederek yeni bir evlilik yapar ve Medea'nın çocuklarıyla olan ilişkisini keser. Jason'ın bu ihaneti, Medea'yı derin bir üzüntü ve öfke içinde bırakır. Oyun boyunca, Jason'ın hareketleri ve kararları Medea'nın intikam planını şekillendirir ve onun trajik sonunu tetikler.

Medea'nın Peripeteia, anagnorisis ve katharsis kısımlarını inceleyecek olursak bir peripeteia anı olarak, Jason'ın Medea'yı terk edip Kreon'un kızıyla evlenme kararı aldığı bölüm olduğunu söyleyebiliriz. Bu, Medea'nın trajedisinde önemli bir dönüm noktasıdır, çünkü bu karar, Medea'yı derin bir üzüntü ve öfke içine iter ve intikam planını tetikler. Medea'nın anagnorisis anı ise, çocuklarını öldürme kararı alırken ve bu kararı uygularken gerçeği tam olarak anladığı andır. Bu an, Medea'nın kendisini ve çocuklarının kaderini tamamen değiştiren bir aydınlanmadır. Oyunun sonunda, Medea'nın çocuklarını öldürdüğü sahneyle birlikte, seyircilerde acıma, üzüntü ve dehşet gibi yoğun duygusal tepkiler ortaya çıkabilir. Bu duygusal deneyim, seyircilerin kendi içlerindeki duygusal gerilimi serbest bırakmalarına ve bir tür katharsis yaşamalarına yardımcı olur.

Kediler Bataklığı'nda da tüm bu unsurlar yer almaktadır. Oyunun protagonistisi Hester'dır, antagonistisi ise Carthage Kilbride ve Xavier Cassidy'dir diyebiliriz. Xavier Cassidy ve Carthage Kilbride oyun boyunca Hester üzerine şehri terk etmesi için baskı yapmaktadır. Medea, Carthage'a olan bağlılığı, onu tekrar kazanma hirsından ve en sonunda kazanamayacağını anlaması sonucu kendini ve kızını öldürür.

Kediler Bataklığı'ndanın peripeteia anı Carthage'ın Hester'dan ayrılıp Xavier Cassidy'nin kızı olan Caroline Cassidy ile evlendiği bölümdedir. Hester, Carthage ve Caroline'ın düğüne gelip Carthage'ı ikna edemediği an intikam duygusu tetiklenir. Kediler Bataklığı'ndanın anagnorisis anı Hester'ın kendini öldürmeyi planlarken kızının da onunla gelmek istemesi ısrarından sonra onu da öldürmesi gerektiğini anladığı andır. Oyunun Katharsis anı ise önce kızı Josie'yi daha sonra kendini öldürdüğü andır.

Her iki oyuna da bakacak olursak karakterler ve durumlar açısından çokça benzerlikler göstermektedir. Katharsis anlarında anne tarafından çocuklarının öldürülmesi, eski kocalarının onlara dönmeyecek olup ana karakterlerin intikam duygularının tetiklenmesi, her iki protagonistin de şehirden kovulmak istenmesi benzer noktalardır. Oyunun günümüzde yazılmış olması, refah toplumuna dönüşmüş günümüz İrlanda'sına ve İrlanda'da yaşayan her sınıftan kadının hayatına uyarlayarak alınması çağdaş bir tiyatro metni olarak ele almamızı sağlayabilmektedir.

Sahnelenecek kısımlarda Hester Swane'in çocukluk travmaları ve çevre baskıları yüzünden değişen psikolojisinin gösterilmesi planlanmaktadır. Hester Swane, Kediler Bataklığı'nda oyununun ana karakteridir. 40 yaşında yerel bir sefil bataklıkta yaşayan yarı Roman, yarı İrlandalı bir kadındır. Hayatı boyunca kötü muamele görmüş, yalnız ve yoksul bir hayat sürmüştür. Hester, güçlü ve bağımsız bir kadındır. Ancak aynı zamanda kırılabilir ve içe dönmüştür. Oyunun başında, Hester'in çiftliği satılmak üzere ve çocuğu Josie'nin babası Carthage Kilbride, bir başka kadınla evlenecektir. Bu durum, Hester'in çaresiz ve umutsuz hissetmesine neden olur ve onun kendine zarar verme eğilimleri artar.

Hester, çaresizliği ve umutsuzluğu nedeniyle, intikam duygusu ile hareket etmeye başlar ve kendini öldürmeye karar verir. Bu, Hester'in karanlık ve tehlikeli yönlerini ortaya çıkaran bir dönüm noktasıdır. Hester'in karakteri, yıllar boyunca yaşadığı zorluklarla şekillenmiştir ve oyun boyunca, onun iç dünyasının derinliklerine inilmesi planlanmaktadır.

Carthage Kilbride, Hester'in çocuğunun babasıdır ve Hester'in çocukluk arkadaşıdır. Carthage, Hester gibi, kötü bir çocukluk geçirmiştir. Ailesi, zengin bir aileye hizmet eden köle olarak çalışmıştır. Carthage, Hester ile olan ilişkisinde ona sadık kalmıştır, ancak aynı zamanda ondan uzaklaşmaya başlamıştır. Carthage'in çiftliğini satmak, Hester ile olan ilişkisini sonlandırmak ve başka bir kadınla evlenmek istemesi, Hester'in intikam planına yol açan nedenlerdir.

Carthage'in karakteri, Hester ile olan ilişkisindeki sadakati ve ailesinin geçmişi nedeniyle yaşadığı çelişkilerle şekillenmiştir. Ancak oyun boyunca, Carthage'in karakteri Hester'in karakterinin yanında ikincil kalmaktadır.

Oyun üç bölümden oluşmuştur fakat tüm oyun oynanmayacaktır. Sahnelenen kısımlarda Hester, Carthage, Monica, Caroline ve Josie'ye yer verilmesi planlanmaktadır. Bir karakter birden fazla rolde oynayabilir. Tüm bölümlerden Hester'in travmatize olduğu kısımlar oynanacaktır.

Oyun şafak vakti Hester'in Swane'in bataklık kenarındaki evinin bahçesinde ve karavanında başlar. Hester Swane, keman müziği eşliğinde elinde siyah bir kuğunun cesedini sürükleyerek sahneye gelir ve cesetten akan kan tüm sahnede iz bırakır. Şafak vakti olduğundan sahne loş olacaktır. Sahnede bataklık ve karavan dekorlarının bulunması planlanmaktadır. Oyun günümüzde geçtiğinden kostümler İrlanda'da yaşayan kırsal kesimdeki halkın kostümlerine yakın olacaktır. İlk bölümde Hester'in komşusu Monica ile olan konuşması sahnelenecektir. Bu konuşmada Hester ve Carthage arasındaki tüm sorunlar seyirciye aktarılacaktır. Bu bölümde Hester daha sakin bir tutum sergilemektedir. Hala Carthage ile tekrardan birlikte yaşama umutları vardır.

İkinci kısımda Hester'in Carthage'in düğününü gelinlikle bastığı sahne oynanması planlanmaktadır. Hester bu bölümde üzerinde gelinliğiyle ve yüzü duvağıyla örtülü bir şekilde sahneye gelir. Carthage ile Josie üzerine olan kavgası sahnelenecektir. Bu sahnede Hester'in öfkesinin zirve yaptığı anlar gösterilecektir. Hester'in savaşın başlayacağını sinyallerini vermesi seyirciyi dramatik sona daha da hazırlamaktadır.

Üçüncü kısımda ise Hester'in gelinliği çamur ve kurum içerisindedir. Kendi evinin bahçesinde geçmektedir ve kendi evini yakmaktadır. Alev efekti ses ve ışıklarla sağlanabilir. Bu bölümde sahnede tüm karakterler yer alacaktır. Bu çalışmada da bahsedilen Gerçek karakterinin anne karakterinin terk etme eylemi sonucu olarak ortaya çıkan psikolojik durum olarak nitelendirilmesi bu sahnede ortaya konulacaktır. Bu Gerçek Hester tarafından sindirilemeyen şiddet unsuru olarak ortaya çıkar ve kızını ve kendini öldürmesiyle son bulur. Hester'in kızını öldürme sahnesi bir perdeyle karavan efekti verilen bir perde arkasında gerçekleştirilebilir. Daha sonra Hester seyircilerin önünde kendini bıçaklayarak öldürecektir.

Bölüm 7

Sonuç

Çağdaş tiyatro, yenilikçi bir yaklaşım benimseyen, geleneksel tiyatro kurallarını sorgulamış ve çeşitli dramatik yapılar, sahneleme teknikleri ve temalar sunmuş ve post-modern sanat düşüncesinden izler barındırmaktadır. Uyarlamalar ise mevcut metinleri veya öyküleri farklı bir biçimde sahneye uyarlamayı amaçlar. Bu uyarlamalar, orijinal metni yeniden yorumlama veya farklı bir estetik anlayışla sunma sürecini içerir. Böylece, çağdaş tiyatro yenilikçi ve deneysel bir yaklaşım sunarken, antik tiyatro mitoloji ve toplumsal sorunlara odaklanırken, uyarlamalar da mevcut eserleri farklı bir şekilde sahneye taşımaktadır.

Marina Carr'ın eserlerinin ilk dönem oyunları dışında kalan tüm oyunlarında, çocukluğunda sık sık okuduğu Yunan mitolojisinin izleri fark edilebilir. 'Kediler Bataklığı'nda...' oyunu da Euripides'in Medea oyununun günümüze uyarlanmış halidir. Bu tez çalışmasında 'Kediler Bataklığı'nda...' ve 'Medea' arasındaki benzerliklere değinilmiştir. Ancak, uyarlama tiyatrolar açısından kapsamlı detaylara yer verilmemiştir. Kediler Bataklığı'nda oyununun bulunduğu kitaptaki üç oyunda da yer alan göl (Mai), nehir (Portia Coughlan) ve bataklık (Kediler Bataklığı'nda...) gibi doğal unsurlar, ana karakterin hayatında önemli bir rol oynamaktadır. Bu unsurlar, simgesel olarak ana karakterin sürekli dönmek istediği bir ana rahim, bilinçaltı, geçmişi veya kaderini belirleyen temel bir unsur olarak kullanılmıştır. Bataklıklar, doğal bir eğilimle insanı kendi çekim alanına çeken ve içine doğru sürükleyen oluşumlardır. İncelenen oyunun merkezinde yer alan bataklık figürü, değişken ve karanlık bir yaratık olarak tasvir edilmektedir. Aynı zamanda, bataklık oyunda kahinlik rolünü üstlenmektedir. Bu bağlamda, yazarın amacı doğrultusunda kader unsurları, bataklık figürü aracılığıyla aktarılmaktadır.

Bir çağdaş uyarlama olan oyunumuz, 20. yüzyılın başlarında ortaya çıkan Gerçeküstücülük akımından etkilenen unsurlara sahiptir. Oyunda yer alan mistik figürler ve ölen karakterlerin ruhlarının geri dönmesi gibi unsurlar, oyun içinde absürt öğeler olarak kullanılmaktadır. Bu öğeler, Gerçeküstücülük akımının etkisini yansıtan örneklerdir ve bu şekilde oyun çağdaşı yakalamaktadır.

Kadınların deneyimlerini, kadınların güçlenmesini ve toplumsal cinsiyet eşitliğini vurgulayan bir tiyatro olan Feminist tiyatro geleneksel toplumsal cinsiyet normlarına meydan okur ve kadınların seslerini duyurmalarını sağlar. Bu tiyatro türünde, kadın karakterlerin hikayeleri merkezi bir rol oynar ve kadın deneyimleri, cinsiyet rolleri, cinsiyet eşitsizliği ve kadın hakları gibi feminist temalar işlenir. Geleneksel olarak ataerkil olan cinsiyet normlarını sorgulayan oyunlar, kadınların toplumsal beklentilere karşı çıkmalarını ve kendi kimliklerini keşfetmelerini vurgular. Kediler Bataklığı'nda ve Medea konu işleniş açısından tam bir feminist tiyatro örneği olmasa da içerisinde feminist unsurlar barındırmaktadır. Her iki oyunda da ataerkil toplumun kadınlar üzerindeki baskısı mevcuttur. Kediler Bataklığı'nda oyununda Hester ihanetin ardından evinde kalma mücadelesi verir, kimseden yardım talep etmez. Bu şekilde hareket etmesi onun, toplumda kendi değerleriyle ve sahip olduğu özelliklerle var olmaya çalıştığını gösterir. Hester ataerkil bir toplumun baskılarına yenik düşmeyerek ve sorunlu kişiliğiyle kurulu düzene meydan okuyarak klişeleri yıkmaktadır ve bu açıdan bakıldığında Marksist Feminizm etkileri oyunda görülmektedir. Radikal Feminizm unsurları ise 'Kedi Kadın' karakteri üzerinden görülür. Oyun, gerçeküstü imgelerin iç içe geçtiği bir evrende gezinerek çağın ruhunu yakalamaya çalışırken, aynı zamanda feminist düşünceleri içeren bir yaklaşımı da içinde barındırır ve çağdaşı yakalamayı çabalar.

Kediler Bataklığı'nda oyununda, travmaların derin etkileri ve bunların karakterler üzerinde bıraktığı izler diğer bir tema olarak ele alınmaktadır. Oyun boyunca, ana karakterlerin travmatik deneyimlerinin yanı sıra, travmanın yarattığı kırılmalar, ruhsal çalkantılar ve geçmişle yüzleşme çabaları canlı bir şekilde tasvir edilir. Carr, karakterlerin travmatik deneyimleriyle başa çıkma sürecini anlatırken, onların iç dünyalarına derinlemesine bir yolculuk sunar ve travmanın etkilerini çözümlenmeye yönelik bir kavrayış sunar. Kediler Bataklığı'nda, travmanın bir kısırdöngüsü ve kaçınılmaz bir gerçeklik olarak ortaya çıkmasıyla birlikte, karakterlerin umut, kurtuluş ve yeniden doğuş arayışı da gözlemlenir.

Kediler Bataklığı'nda oyunun yer aldığı üçlemede ortak bir tema da annedir. Bu üç oyundaki anne figürleri, çocuklarına olan bağımlılıkları, koruyucu tutumları ve sevgi dolu yaklaşımlarıyla tanınır. Ancak hepsinin içinde aynı zamanda acımasız ve

baskıcı bir yan da vardır. Bu karakterler, çocuklarının yaşamlarını kontrol etmek istedikleri için onlara baskı yaparlar ve zaman zaman onların kendileri gibi olmalarını beklerler. Bu oyunlarda, anne karakterler, kaybettikleri, sevdikleri veya hayal kırıklıkları nedeniyle kendilerini suçlarlar ve kendilerini cezalandırmak isteme eğilimindedirler. Bu eğilim Hester'ın önce kızını daha sonra kendisini öldürmesinden anlaşılmaktadır.

Bu çalışma, annenin büyük ölçüde travmalara sebep olduğu düşüncesi üzerinden hareket ederek, anne-çocuk ilişkisini inceler. Bu bağlamda, Freud, Lacan ve Jung'un teorileri Kediler Bataklığı'ndaki sorunlar üzerinden incelenmiştir; ancak bu çalışmada her üç psikanalistin tüm teorilerine yer verilmemiştir. Çalışmada, Lacan'ın ortaya attığı kastrasyon kompleksine değinilmiş ve bu kompleksin Hester karakteri üzerindeki etkileri tespit edilmiştir. Hester'ın kızı Josie'yi adeta bir fallus olarak görmesi ve babası tarafından kastre edilmesi, Hester'da travmatik bir deneyim olarak belirginleşmektedir. Hester'ın babasına benzer bir eş seçimi yapması ise Elektra kompleksinin gözlemlendiğinin bir belirtisidir. Sonuç olarak, Carr oyunun finalinde, travmaların bireysel ve kolektif kimlikler üzerindeki etkilerini derinlemesine anlatarak, izleyicilere travma sonrası büyüme, iyileşme ve direnç konularında önemli bir düşünce provoke eder.

KAYNAKÇA

- Akmaz, G. (2017). Gañeşa, Oidipus ve Sinhabahu Hint, Yunan ve Sri Lanka Mitolojilerinde Ödipal Kompleks Örneklemleri. *Dokuz Eylül Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 4(1), 43-55. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/deuefad/issue/34997/388287> adresinden 4 Nisan 2023 tarihinde edinilmiştir.
- Aktaş, B. (2007). Appreciation of Marina Carr's plays in the light of Post-Modern Theories (yüksek lisans tezi). YÖK tez merkezinden edinilmiştir (219758).
- Artaud, A. (1993). *Tiyatro ve İkizi*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları
- Atmaca, S. (2017). Lacan'ın Özne Kurulum Yaklaşımına göre Obsesyon Nevrozu. *AYNA Klinik Psikoloji Dergisi*, 4(1), 14-25. Doi: 10.31682/ayna.470723
- Baltaoğlu, S. (2020). Memory, Irishness and spectrality: A hauntological approach to trauma in Marina Carr's *The Mai*, Portia Coughlan, by *The Bog of Cats...* (yüksek lisans tezi). YÖK tez merkezinden edinilmiştir (634452).
- Baştan, A. (2015). Feminizm ve İngiliz feminist tiyatro. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(21), 173-185.
- Biography of Marina Carr*, 15 Ocak 2023 tarihinde <https://www.gradesaver.com/author/marina-carr> adresinden alınmıştır.
- Bourdieu, P. (2001). *Masculine domination*. Stanford University Press.
- Carr, M. (2016). *Toplu Oyunları 1- Kediler Bataklığı'nda...*, Portia Coughlan, *Mai*, (Çev.: Gülşen Sayın), İstanbul: Mitos Boyut Yayınları.
- Clero, H. (2002). Understanding the mirror stage today. *Journal of Literary Studies*, 18(1-2), 203-222.
- Clero, H. (2011). From the Imaginary to the Symbolic: Lacan's Mirror Stage Concepts Applied to Reading Texts. *Literator*, 32(2), 1-9.

- Dedebas, Eda. (2013). Rewriting of Tragedy and Women's Agency in Marina Carr's By The Bog Of Cats..., Ariel, and Woman and Scarecrow. *Women's Studies*, 42 (3), 248-270. Doi: 10.1080/00497878.2013.766113
- Dikici, E. (2016). Feminizmin üç ana akımı: Liberal, marxist ve radikal feminizm teorileri. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 43(1), 523-532. Doi:10.9761/JASSS3100
- Dikici, E. (2017). Feminizmin Üç Ana Akımı: Liberal, Marxist ve Radikal Feminizm Teorileri. *International Journal of Social Science*, 43: 523-532
- Doyle, M. (2017). *Irish playwright Marina Carr wins \$165,000 literary prize*. <https://www.irishtimes.com/culture/books/irish-playwright-marina-carr-wins-165-000-literary-prize-1.2992794> adresinden 5 Mayıs 2023 tarihinde alınmıştır.
- Duman, M. A. (2020). Katharsis Kavramının Modern ve Klasik Anlamda Mukayesesi, İç Çelişkileri ve Kathartik Genişletme. (817). 70-87
- Echols, A. (1989). *Daring to Be Bad: Radical Feminism in America, 1967–1975*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Euripides (2017), *Medea*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları
- Evans, D. (1996). *An Introductory Dictionary of Lacanian Psychoanalysis*. Routledge.
- Evans, D. (1996). *An introductory dictionary of Lacanian psychoanalysis*. London: Routledge
- Feminizm ve Tiyatro. (Güz 2011). Erişim Tarihi: 20 Mart 2023, <http://www.bukak.boun.edu.tr/?p=693>
- Fink, B. (1995). *The Lacanian Subject: Between Language and Jouissance*. Princeton University Press.
- Fink, B. (2016). *Lacancı psikanalize bir giriş: Klinik ve kuram*. (Ö. Öğütçen, Çev.). İstanbul: Encore Yayınları. (1997).
- Freud, S. (1949). *An Outline of Psychoanalysis*. Generic.

- Freud, S. (1954). *The Origins of Psychoanalysis: Letters to Wilhelm Fliess, Drafts and Notes, 1887-1902*. Basic Books.
- Friedman, T. L. (2019). *Dünya düz değil: Küreselleşme ve 21. yüzyılın düzeni*. Optimist Yayınları.
- Furay, J., O'Hanlon, R. (2003), (Eds.) *Critical Moments: Fintan O'Toole on Modern Irish Theatre*, Ireland: Peter Lang.
- Golan, G. (2006). Fort-da game and interpretative process in psychoanalysis. *International Journal of Psychoanalysis*, 87(3), 655-669.
- Gül, S. (2009). *Feminist tiyatro metninin nitelikleri ve model oyunlarda yansımaları* (Doctoral dissertation, DEÜ Güzel Sanatlar Enstitüsü).
- Gül, S. (2021). FEMİNİST TİYATRO VE MİMETİK AKSİYON. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (49), 463-477. Doi:10.30794/pausbed.980045
- Güneş, F. (2017). Feminist Kuramda Ataerki Tartışmaları Üzerine Eleştirel Bir İnceleme. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 27 (2): 245-256
- Güzel, K. (2017). Euripides'in Medea adlı oyununun çağdaş İrlanda tiyatrosunda iki uyarlaması (yüksek lisans tezi). YÖK tez merkezinden edinilmiştir (459786).
- Güzel, K. (2022). Bir Kültürel Geçiş Kaynağı Olarak Medea Oyununun İrlanda Toplumuna Adaptasyonu. *DTCF Dergisi*, DTCF Dergisi 62.2 (2022), 1240-1260. Doi: 10.33171/dtcfjournal.2022.62.2.18
- Hançer, M. (2022). The representation of split selves in contemporary Irish drama: Schizoanalytical Readings of Brian Friel's Philadelphia, Here I Come!, Frank McGuinness's Observe the Sons of Ulster Marching Towards the Somme, and Marina Carr's Woman and Scarecrow (yüksek lisans tezi). YÖK tez merkezinden edinilmiştir (750753).
- Helleiner, J. (2000). *Irish Travellers: Racism and the Politics of Culture*. Canada: University of Toronto Press.

Hobson, B. (2010), “Siyaset Sosyolojisinde Feminist Kuramlaştırma ve Feminizmler”, Janoski, T; Alford, R.; Hicks, A. ve Schwarts, M. A. (Ed.), Siyaset Sosyolojisi, Phoenix, s. 141-160

<https://dusunbil.com/klein-ve-lacanda-kaygi-ve-travma> adresinden 30 Nisan 2023
<https://www.irishtimes.com/culture/books/irish-playwright-marina-carr-wins-165-000-literary-prize-1.2992794>

<https://psikologo.com/cagdas-tiyatro/> adresinden 5 Nisan 2023 tarihinde alınmıştır.

https://www.academia.edu/4667586/freud_ve_psikanaliz adresinden 30 Nisan 2023 tarihinde alınmıştır.

<https://www.edebiyatfakultesi.com/tyatro/tyatro-turleri/tragedya-trajedi-aglati>, 2023 Nisan

https://www.siir.gen.tr/siir/a/andre_breton/andre_breton.htm adresinden 15 Nisan 2023 tarihinde alınmıştır.

Karaköse, O. (2020). Subjectification of the liminal other in contemporary British drama: Sarah Kane's *Cleansed*, Anthony Neilson's *The Wonderful World of Dissocia* and Marina Carr's *Portia Coughlan* (yüksek lisans tezi). YÖK tez merkezinden edinilmiştir (633519).

Kayaoğlu, B. (2010). Federico Garcia Lorca'nın Hayatı ve Tiyatro Üçlemesinin İncelenmesi (yüksek lisans tezi). YÖK tez merkezinden edinilmiştir (274157).

Korkmaz, A. (2021). Lacanyen Psikanalizde Travma ve Düşlem. *AYNA Klinik Psikoloji Dergisi*, 8 (2), 161-185. DOI: 10.31682/ayna.820540

Korucu, A. A. (2019). Freudyen ve Jungiyen Yaklaşımlarla Anne Olgusu. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23 (1), 133-143. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ataunisobil/issue/43928/538468> adresinden 4 Nisan 2023 tarihinde edinilmiştir.

Lacan, J. (1991). *The Seminar of Jacques Lacan, Book II: The Ego in Freud's Theory and in the Technique of Psychoanalysis*. W. W. Norton & Company.

- Lacan, J. (2006). *Ecrits: The first complete edition in English* (B. Fink, Çev.). New York, NY: W. W. Norton & Company. (1966).
- Lacan, J. (2013). *Psikanalizin dört temel kavramı seminer 11. Kitap* (N. Erdem, Çev.). İstanbul: Metis Yayınları. (1964).
- Lacan, J. (2014). *The seminar of Jacques Lacan. Book X: Anxiety* (A. R. Price, Çev.). Cambridge, UK: Polity Press. (1962-1963).
- Neumann, P. G. (1995). *Uses of the other: "The East" in European identity formation*. UCL
- Rampton, Martha. (2008). "The Three Waves of Feminism". *Pacific* Vol 41(2)
- Sarı, H. (2022). Traumatized myth-mothers: Blend of trauma and mythmaking in Marina Carr's plays *Ariel* (2002), *Phaedra Backwards* (2011) and *Hecuba* (2015) (yüksek lisans tezi). YÖK tez merkezinden edinilmiştir (760903).
- Sayın, G. (2008). Quest for the lost M/Other: Medea Re-Constructed in Marina Carr's *By The Bog Of Cats*...(1998). *Cankaya University Journal of Arts and Sciences*, 1(9), 75-87.
- Sayın, G. (2008). Quest for the lost M/Other: Medea Re-Constructed in Marina Carr's *By The Bog Of Cats*...(1998). *Cankaya University Journal of Arts and Sciences*, 1(9), 75-87. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/45287> adresinden 21 Mart 2023 tarihinde edinilmiştir.
- Sihra, M. (2005). Greek Myth, Irish Reality: Marina Carr's *By the Bog of Cats*. In S. W. Wilmer, & J. Dillon (Eds.), *Rebel Women: Staging Ancient Greek Drama Today* (115-135). Methuen.
- Stevens, A. (2002). *Jung: A very short introduction*. Oxford University Press.
- Suğur, Serap. (2006). *Toplumsal Yaşamda Kadın*. (Ed. OĞUZ, Gürsel Yaktıl). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Şahin, İ.; Akpınar, S.; Saltık, E.; Akyıldız, H.; Tilbe, A.; Atalay, İ., (2019), *Batı Edebiyatında Akımlar II*, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir

- Şahin, L. (2020, 10 Mayıs). Klein ve Lacan'da Kaygı ve Travma [Klein-Lacan Dialogs]. *Düşünbil Portal*. <https://www.psikolojisozlugu.com/electra-complex-elektra-kompleksi>
- Vangözü, Y. (2016). Geçmişten Günümüze Gerçeküstüçülük. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20 (3), 871-883. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ataunisosbil/issue/26967/283431> adresinden alınmıştır.
- Verhaeghe, P. (2013). *Beyond Gender: From Subject to Drive*. Other Press, LLC.
- Vural, K. (2015). Violent Mothers in Marina Carr' s Plays: The Mai, PortiaCoughlanand by the Bog of Cats....(yüksek lisans tezi). YÖK tez merkezinden edinilmiştir (399637).
- Wilmer, S. and Dillon, J. (Ed.) (2005). *Rebel Women: Staging Ancient Greek Drama Today*. Great Britain: Methuen.